

VII AASTAKÄIK

HIND 35 MARKA

EESTI METS

METSA- JA JAHIASJANDUSE KUUKIRI

Nr. 5

M A I

1927. a.

Foto H. Schultz.



VASTUTAV TOIMETAJA:
J. ZOLK

VÄLJAANDIA:
E. METSATEENIJATE ÜHING

A.-S. „SILVA“

Tallinnas, Merepuiesteel nr. 17.

Telefon kontoris 9-29, 13-80, kaupluses 18-09.

Metsaosakond 13-20.

Telegrammi-aadress: Tallinn — „Silva“.

Soovitame rikkalikus valikus kuivi hõõveldatud
ja hõõveldamata

kuuse- ja männilaudu,

kuivi tamme-, saare-, jalaka-, kase-, lepa- ja
haavalaudu.

Ümmargusi ja kanditud

palke,

kõigis nõuetavates pikkustes ja jämedustes.

Ümmargusi ja saetud

latte.

Saeveskis võetakse vastu ja täidetakse rutuliselt igasuguseid
tellimisi. Ostame igasugust metsamaterjali piiramata arvul

EESTI METS

METSA- JA JAHIASJANDUSE KUUKIRI

Toimetuse ja talituse:
Tallinnas, rügemetsade valitsuse juures.
Telefonid:
Vastutav toimetaja 32-86.
Asjaajaja 12-75.
Address: Kuukiri „EESTI METS“,
Tallinn, postk. 97.

Tellimise hind:
Aastas Mk. 400.—
Poolaastas „ 200.—
Veerandaastas „ 100.—
Üksik number 35 mk.
Väljamaale 600 marka aastas.

Kuulutuste hind:
 $\frac{1}{4}$ lehekülge Mk. 2000.—
 $\frac{1}{2}$ lehekülge „ 1000.—
 $\frac{1}{4}$ lehekülge „ 500.—
Tekstis ja kaanel 50% kallim.

Nr. 5.

Mai 1927.

7. aastakäik.

Metsamehed — juubilarid.

Jaan Kilter.

22. aprillil j. a. pühitseb Ahja metskonna Mudaku wahtkonna metsawaht Jaan Kilter ülemuse ja kaasteenijate seltsis oma 50 a. sünnipäeva, 25 a. teenistusjuubelit ja hõbepulma.

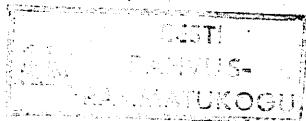
Juubilar on sündinud 22. aprillil 1877. a. Ahja-Kõnnus taluperemehe pojana. Oli metsawahtiõpilane Ahjal. 1901.—



Jaan Kilter.

1902. a.; 1902.—1907. a. Ahja-Kärja wahtk. metsawaht, kust parema koha peale Mudakule ümber paigutati, misjulgusel kohal käesolewa ajani teenib.

Jaan Kilter on õiglase iseloomu ja kohusetruu teenistuse läbi kaasteenijate keskel heas lugupidamises. Ahja osakonna poolt annetati juubilarile kuldmonogrammidega hõbeportfigar. Olagu kuu raugematu metsamees!



Puuliikidest mõnes Lõuna-Eesti pargis.

Stud. rer. for. Ed. Viirok.

4

Vana-Antsla park.

Mõisa ja park, mis riigi kasutada, asuvad Antsla-Urvaste maanteel, 4 klm. Antsla jaamast. Osa parki ühes lossiga, maa-ala umbes 2 ha, on omal ajal vee-koguga olnud ümbritsetud. Praegu ümbritseb vesi järvena teda 3-est küljest, kuna 4-dal küljel veel 2 tiiki asub, nende vahelt on omal ajal käik silla kaudu lossi õue olnud. See osa pargist on kõige vanem, rajatud veel teoorjuse ajal, mil ka loss on ehitatud. Praegu annavad veel sellest tunnistust hiiglapärnad järve kaldal, perim. 300—400 sm., mõni Siberi lehis (*Larix sibirica*) kuni 250 sm. perim., ja hiiglatammed, millest kõige jämedam 600 sm. perim. ja 22 mt. kõrge (puu on seest õõnes, kuid ei mädane). Puiestees, mis nimetatud mõisast Uue-Antsla mõisa sihis läheb, on hulk tammi perim. 300—400 sm. Kogu mõisat ümbritseb ümbruskonna rahva seas müstika. Kõik vanemad inimesed teavad rääkida Rootsi-Vene sõjast, kus Rootsi kõrgemad võimud olevat nimet. mõisas asunud. Piinakeldritest, piinariistadest, vanaaegsetest suurtükkidest, vaimudest, endiste mõisnikkude tegudest jne. Võib oletada, et neil juttudel ka oma alus on olemas. — Leiduks materjali selle ala uurijaile.

Pargi rajamise algul oli mõisaomanikuks Ludwig v. Loewenstern — mingisugune kõrgem Saksa riigi ametnik, kellel Baltimaal oli 13 mõisat. ½ klm. kaugusel mõisast on tema perekonna matusepaik. Peale tema surma on pärinud Vana-Antsla viimase tütreütar krahvinna v. Bose. Selle surma järele päris mõisa krahvinna tädipoeg Staël von Holstein. Et St. v. Holsteinil aga pärijatele palju välja oli maksa, siis müüs ta suurema osa oma mõisast parun Ungern von Sternbergile, kuna väheosa endale jättis, mida ta Uue-Antslaks nimetas. See oli umbes 40 a. eest. Tollel ajal ehitati Uue-Antsla loss ja rajati park, samuti ehitas Vana-

Antsla omanik endise lossi ümber ja suurendas pargi pindala kuni umbes 12 hekt. Lõuna poole ürgpargist on umbes ½ ha suurune uus pargiosa, kuhu kõik ilupõõsad ja paremad puuliigid on koondatud, samuti on ka vana park sel ajal ilupuudega tublisti täiendatud. Põhja-poole vanast pargist on osa, mis rohkem puiestikulaadi kannab, kus põõsaid üldse ei esine. See osa läheb kitsa 40 kuni 60 mtr. laiuse ribana kuni ülalnimetatud matusepaigani, mille ümbrus veel osalt harilikku vana kuusiku ilmet kannab ning kuuskedega, mis 120—130 jalga kõrged ja kuni 35" diameetris, on kaetud.

Sooja, kuiva suve tõttu olid siin lehetäid õige laiaili lagunened (peaasj. pärnal), mille tagajärjeks ilmus nõgikaste (*Opiosporium Tiliae*). See tõbi ei katnud mitte ainult pärna lehti ja noori oksa süsimusta korrana, vaid esines isegi ligustrite, tammede, põldvaht-rate jne. lehtedel.

Park on jäänud seisma sarnasena, nagu oli mõisa riigistamisel. Ei hävita küll keegi puid ega põõsaid sae ega kirvega, kuid ei vaata ka keegi selle peale, millises seisukorras on puud. Nii mõnigi õrnem puuliik on vist hävinud, kuna kõik elupuud on murtud pea viimase rohelise oksani. Ei leidu ka ühtki *Abies pectinata*'t ega *Pinus strobus*'t, mille oksad murdmata jne. Nähtavasti vaatleb mõisavalitsus parki kui objekti, mille külge kätt ei tohi panna.

Võõramaa puuliike leidub siin üle 40.

Okaspuudest oleks nimetada järgmised:

Abies pectinata Lindl. — Euroopa nulgpuu. Hulk noorevõitu puid, kuni 9 mtr. kõrged. Asuvad pargi põhjaosas. See osa pargist on põhjapoolt täiesti kaitseta (mõisa lage nurm), kuna lõunas suuremad puud ainult osalist kaitset pakuvad. Asjaolu mõjub puude peale väga karastavalt. Puuliigid, mis mujal igalpool kiratsevad ja haiged, kasvavad siin suurepära-

selt. (V. allpool kirjeldust selle pargiosa puude kohta.) Väga ilus näide sellest, et õrnemaid puuliike ei või kaitsta jahutavate tuulte ega külma eest (välja arvatud mõned puuliigid), just kevadine päike ongi see, mis õrnule puuliikidele palju kahju teeb, kui nad varjatud kohtades kasvavad. Nimetatud puukesed on väga terved ja priske kasvuga.

Abies balsamea Mill. — Balsami nulg. Mõned puud.

Abies Fraserii Lindl. — Fraseri nulg. Mõned noored puud vanas pargis.

Abies sibirica Led. — Siberi nulg. (Pihta). Vanas pargis ja lõunaosas noored puud.

Picea pungens f. glauca et f. argentea Eng. — Hall kuusk ja hõbekuusk. Mõlemaist üks puu vanas pargiosas.

Pinus montana var. *Mughus*. — Scop. — Mägimänd (kodumaa: Alpide idaosa). 2 põõsast vanas pargis.

Pinus Banksiana Lamb. — Banksi mänd (P.-Ameerika). Pargi põhjaosas palju puud kuni 15 sm. diam. Siin on nad istutatud harvalt segamini hariliku männiga (*Pinus silvestris* L.). Huvitav on siin näha vahet kasvul. Banksi mänd on madalam, peenem ja kõvera tüvega, kuna harilik mänd, olgugi et ka laia võraga ja madal, on siiski sirge ja sama vanuse juures jämedam.

Pinus cembra L. — Seeder-mänd. Üks puu lossi taga, diam. 35 sm., kasv ei ole hea.

Pinus laricio Poiret. — Mustmänd. Üks noor puuke vanas pargis, d. 15 sm. Teine suurem asub põhjaosas täitsa lagedal. Puu on 25 sm. diam. ja 13 mtr. kõrge. 2 mtr. kõrg. algavad tugevad terved oksad, kroon on lai, väga korrapärane, jätab parema mulje kui seal lähedal seisvad harilikud mändid. Ka kannab ta juba mõningaid käbisid.

Pinus strobus L. Weimuti mänd. Asuvad *P. laricio* läheduses, samas asendis, diam. 20—30 sm., kõrg. 16 mtr., täiesti terved, korrapärase võraga. Kannavad rikkalikult käbisid.

Pseudotsuga Douglasii f. *glauca* Mayr. — Douglaasi kuusk (P.-Ameerika, peaaesj. idarand). Mõned noored puud pargi põhjaosas, mis mehaaniliste vigastuste tõttu lõõnud kiratsema.

Thuja occidentalis L. — Harilik elupuu. — Nii murtud, et ei maksa tast rääkida.

Juniperus virginiana L. — Virgiinia kadakas (P.-Ameerika). Sirgetüveline puuke, vanas pargis, diam. 8 sm., kõrg. 3½ mtr., kasvab haruldaselt ilusasti.

Lehtpuud.

Acer campestre L. — Põldva-her. Mõned põõsad pargi vanas osas.

Acer tataricum L. — Vanas pargiosas mõni noorevõitu puuke.

Acer ginnala Maxim (Ida-Aasia). Kaks väikest kiratsevat puukest lossi juures.

Acer negundo L. — Saarva-her. Suuri puud kuni 155 sm. perim., kõik nad on kaldunud mõnes sihis. Ka võib siin nende järelkasvu märgata.

Acer pseudoplatanus L. — Mägiva-her (Kesk-Euroopa). Suurem puu lossi juures, perim. 100 sm., kannab palju seemet. Teine vähem pargi lõunaosas.

Fagus sylvatica L. — Pöök-puu (Lääne-Euroopa). Madalatüveline puu diam. 25 sm. Kasvab vanas pargis väga hästi, mõned vähemad on ka pargi kaugemas osas (metsas).

Quercus rubra L. — Punane tamm. Kasvavad pargi põhjaosas sarnastes tingimustes *P. laricio* ja *P. strobus*'ega, diam. 10—30 sm. Täis elujõudu ja kannavad tublisti tõrusid. Harilik nähtus selle puu juures, et ta tõrud palju vähemaks jäävad kui ta kodumaal (P.-Am.). Vana-Antslas on aga tõrude suuruse peal võrdne Ameerika tõrude suurusele. Tõrud on kõik täis. Katseks toodi mõned naelad ülik. õppemetskonnale.

Carpinus betulus L. — Valge pöök. Mõned noored puud tamme kultuuri ääres, mis pargist kirde pool. (Noor kultuur d. 10 sm., kõrg. 8 mt., pindala ½ ha ümber).

Betula verrucosa f. oycoviensis. Ilus puu pargi lõunaosas, d. 30 sm., kõrg. 16 mtr.

Fraxinus americana L. — Ameerika saar. Kaks noorevõitu puud, diam. 16 sm., krg. 12 mtr.

Ligustrum vulgare L. — Liguster. Hulk põõsaid pargi lõunaosas, mis haruldaselt palju seemet kandsid. Seemet on muretsetud ülik. metsaosakonnale.

Tilia platyphyllos Scop. — Suurelehine pärn (Kesk-Euroopa). 6 puud pargi lõunaosas aia ääres, diam. kuni 30 sm. ja kõrg. 13 mtr.

Juglans cinerea L. — Oli-pähklapu. Noorevõitu ilusad puud vanas pargis.

Ulmus scabra Miller. — Kare jalakas. Kasvavad lossi põhjapoolse seina ääres, saavad vähe valgust ja päikest, seetõttu kasv vilets.

Evonymus europaea f. atropurpurea Kirchu — Punaseleheline sajakoorne puu. Mustpunaste lehtedega suured põõsad, mis tüvest kuni 28 sm. diam. Ka oksad on tumepruunid.

Amorpha fruticosa L. — (P.-Ameerika). Madal põõsas, külmab igal talvel lumekorran.

Berberis vulgaris f. atropurpurea Kirchu. — Punaseleheline kukerpuu. Esineb mitme põõsana, mis lopsakalt kasvavad. Ka esineb siin lihtne *B. vulgaris*.

Berberis Thunbergii D. C. — Thunbergi kukerpuu (Jaapan). Meetrikõrgused põõsad.

Prunus Mahaleb L. — (Kesk-Euroopa). Palju põõsakujulisi pargi lõunaosas.

Prunus spinosa L. — Laukapuu. Mõni põõsas lossi juures vanas pargis.

Prunus serotina L. — Sarnastes tingimustes *Quercus rubra*'ga. Kasvab hästi.

Rubus odoratus L. — Lõhnav vaarikas (P.-Ameerika). Mõned põõsad lõunapoolisel järvekaldal.

Cotoneaster melanocarpa (?). (Pole kindel). Põõsad kannavad rikkalikult vilja.

Rosa rubrifolia Willars. — Punalehine roos. (L.-Saksamaa, Alpid). Mitu põõsast vanas pargis kuni lõunaosas. Kannavad palju vilja, millest osa ka ülikooli metsaosak. omandas.

Rosa rugosa Thunb. (Aasia). Laiad põõsad.

Physocarpus opulifolia Maxim. — Lodjapu. enelas. Mõned põõsad.

Crataegus sanguinea Pall. — Punane viirpuu. Lossi taga elav aed, mis nüüd omapead kasvavad.

Salix purpurea L. — Punapaju. Mitmed põõsad pargi lõunaosas.

Salix vitlelina L. — Kollane paju. Kõrgetüveline puu lopsaka kasvuga, diam. 40 sm., kõrg. 12 mtr.

Aruncus silvester L. — See leplik poolpõõsas kasvab siin pargi lõunaosas mitmes kohas.

Veel võib

„EESTI METSA“

aasta algusest peale tellida. Kõik ilmunud numbrid saadetakse tagant järele.

Kärdla ekstursioon juulil 1926. a.

J. N.

Möödunud 1926. a. juulil korraldas Eesti metsaülemate ühing 5.—8. juulini järjekorralise õppereisi, nimelt Siiumaale, Kärdla metskonda, millise õppereisi kohta vastavad kutsed ühes programmiga aeglasti metskondadesse laiali jaadetud olid.

Nähtuks kujunes aga osavõtjate arv liig hõredaks, nimelt: 5 metsaülemat, 2 abimetsaülemat ja 4 metsarevidenti. Selle nähtuse põhjused on arusaadavad: jookswad tööd metskonnas, väike % üksikõiksuft asja vastu, peaaegjaliselt aga tulud, mis laiemale hulgale meie metsameeste peres on külitavaks tahtsusteks igapäevases arenemises ja edasipüüdmises. Müüd, kus udusest kaugusest tundub paremate paikade lõhna, hellitame lootust, et ka ekstursioonide alal edu ajajärg läheneb.

Käesolewaga tahan neile, kes tähendatud ekstursioonil olla ei saanud, pakkuda liihikest ülewaadet kogemustest, muljetest ja nähtustest sellest õppereisist.

5. juuli õht. sõitis aurik „Woldemar“ Tallinnast ekstursj. Siiumaale sõitis välja. Sin oli ilus. Möödusid Naisaar, Osmusjaar ning pildirikkad rannad kõrgete kallaste ja tulitornidega. Meeleolu oli suurepärase. Särgmisel warahommikul randus „Woldemar“ Kärdla wabriku sillal. Warji leiti peatusruumid, kust peale hommikueinet sõitjame mootorpaadil üle merelähe umbes 8 km. Maabusime maailmasõjaaegsel sillal, mis oli ehitatud Lähkuna rannakaitse-patarei tarwis. Maale astudes olimegi metsas, nimelt Lehtma wähtkonnas, Kärdla metsandikus.

Suhiks oli meil tolleaegne kohalik metsarevident hra G. Tiismann, kes, nagu teada, warem aastakümneid on olnud Kärdla metsaülemaks ning praegu jälle on ja kelle lahkeid seletusi ja andmeid mina käesolewa kotsufseadmisel olen kasutanud selgrooks.

Kõigepealt kiitkestawad meie tähelepamu laialised männikultuurid 20—25 a., mille hulka kwartaali sithide ääre ilustuseks on asetatud ka Pinus Laricio var. austriaca — Kusτρια männi. Nende jaanutusel üle kuuleme järgmist:

Kuni G. w. loomiseni kuulus Kärdla metsandik end. omanikule krahw Ungern-

Sternbergile, koosnes samadest metsadest, millest praegugi, ainult lõunapoolne osa, „Suuremõisa mets“—1770 tiinu, ealdata 1920. a. ja liideti Putkaste metskonna külge. Kuni 1903. a. on metskonnas peetud walik- ja paljasraie-majandust. 1903. a. wiidi metsakorraldus läbi ja algas korralik paljasraie-wiis. Sel ajal, s. o. 1903. a., oli metskonna pind 7800 tiinu, 1926. a. aga 9074 heft., millest soid 2041 heft. — 1903. a. oli umbes 150 t. raieistike seemnepuudega ja umbes 250 t. põlendikku. Et seemnepuud juba 10—20 a. olid otkarwet täimata seisnud ja et loomulikust noorendamisest asja ei saa, ajuti hra Tiismanni korraldusel kunstlikule noorendamisele, nimelt küllwi teel. Kaheaastaste küllwi-katsete järele selgus, et ka see ei wii eesmärgile, waatamata sellele, et tarkaw küllw palju tootas. Garilikult kestawad saartel kewadest jaanipäewani põuad, mis liiwasel pinnal männitaimed häwitawad. Küli ajuda istutamisele, ajutada taimeaedu, kust siis 2-aastaste männi-istikutega kultiveeriti wanu raieistike ja põlendikke. Tagajärjed 20 aasta jookjul annawad selge tunnistuse, et istutamise wiis siin on olnud kõige otkarbelohasem, kuna parandusteks ja täiendamisteks wäga harwa wajaadust oli. Küllwi hind oli sel ajal ühes pinnase ettevalmistusega 8—10 rbl. tiin, istutamine aga 15—18 rbl. Küllwatud on 1900.—1920. a. umbes 50 t. ja istutatud 700 tiinu.

Peale selle on kaitsemetsas Lähkuna rannal, üldsuurusel 250 tiinu, 85-tiinulisel ribal „Punase kiwi laukas“ kinnitatud 20 tiinu luiteliima (lendliim, mis kuule mõjul tuiskab ja edasi kantakse). Nimetatud kohas oli liiw merest wäljauhutult kuule mõjul liikuma hakanud ja tungis 60—75' kõrguste mägedena metsa peale, mattes enda alla kaswawat metsa kui ka randa wäljaveetud liitepuud (200 s.). Sõdaohust ari jaades asigneeris tolleaegne omanik hra Tiismanni pealekäämisel liiwade kinnitamiseks 2000 rbl. Nagas wareskaera (Elymus arenarius L.), Sandhafer, МОЛОТЯНКА, seemne korjamine ja küllwamine mere randa mööda. Nimetatud orasheina mõistime hulgana rannal kaswamas näha. Selle taime iseloom on seda

loppakamalt kasvada, mida rohkem talle liiva peale tuiskab. Jääb aga liivastik nõrgemaks, raugeb ka mareskaera kasvujõud. Garmem oli näha liivatarna (*Carex arenaria* L.), Sandsege, оочка песочная, mille juur liiva all roomates, umbes 6" kauguselt üksteisest, võrseid välja ajab.

Samaa „Punahe kiwi laukas“ võis näha ka 10 sülla kõrguse luiteliiva mäe finnitamist, mis on siindinud järgmiselt: lähemast metsast sihtide pealt on lõigatud kanarbikumähtaid $1\frac{1}{2}' \times \frac{1}{2}'$ suuruses ja need asetatud võrgukujulises muhtis tuiskava liiva mäele, ruudu suurusega $5' \times 5\frac{1}{2}'$. Iga ruudu sisse oli istutatud 4—5 mända, 2 a. vanad, hästi pita juurega, igale istikule umbes 1 liiter rahamulla juure liiades. Rohtabel aga, kus põhjavegi lähedal, s. o. mäenõlvakul, on istutatud metsikut mustleppa samal viisil. Pärast, kui oli selgunud, et lubatud rahaga tööd lõpule ei jaks viia, on mäeharjal ruute juurendatud 6' ja 7' jala peale. Viimast juurust on umbes 4 tiinu. See võte ei ole osutunud aga otstarbekohaseks. Ehk küll lendliivatuisik ja mäe edasilükkumine on teinud jäänud, said istutatud männid fidurad, millest metsa loota ei ole. Peapõhjuseks tuleb siin lugeda suvel kuumust ja talvel jäätiht, mis männitaimi näpistanud. Kõige juuremaks kahjuhinnaajaks osutusid aga kultuurile samadel liivamägedel maailmasõja ajal rannakaitseks üles seatud 12-tolliste kahurite patareid, kus kõik ära tallati ja rikuti, mis ees oli. Nimetatud kahurid olid kindlatele tšementalustele finnitatult metsa ära peidetud. Et aga männiladwad waadet ja lastimist merele ei tahtastaks, olid ladwad mõne sülla pikkuselt pealt maha lõigatud. Nii püüwad need männid ilma ladwata, nagu peatunud kanad praegugi seal.

Üldjoontes seda suurt ja waerarikast liivamägede kindlustustööd, mis hra Tiiskmani poolt korda saadetud, jälgides, saab waatata juurepärast ja väga rahuldama mulje. Rohtabel, mis sõja ajal rohkem kannatanud, tuleks soovitada täiendamist liivafinnitamist ja nimelt kongsmänni (*Pinus montana* var. *uncinata* Reich.) läbi, mis wastupidavam ja oma laialise halutuse läbi rohkem pinnast marjaks.

Edasi liikudes waatamine ka Tahkuna tulitorni, mis on umbes 20 jülda kõrge rauast

ehitus. Walgustuseks on petrooleumi gaas, millele prisma ehitusega laterna sissejead annab 2000 kiimla walguse.

Tahkuna külast mööda sammudes tutvustime uudisnähtusega merikoslade ärakasutamiseega majanduslikul alal. Nimelt olid õueses puude otja asetatud pakk-metsipuu jannased õõnsad puupakud suurema arwusega. Kewadel rändlindude hulgas tulewad jaartele ka merikoslad. Neid on meie maal kolm liiki, nimelt: mäike koslas (*Mergus albellus* L.), Zmergiäger, люток; rohu koslas (*M. serrator* L.), Mitteläger, крохаль длинноносый ja jääkoslas (*M. merganser* L.), Großer Säger, большой крохаль. Nimetatud linnud peituvad õõnespuudes. Et neil puude otjas peitustkohad metsipuudena on walmis pandud, siis munewad nad sinna. Nad on kaunis julged linnud ja munewad kana wiisi edasi, kui üks muna pejasse jätta. Munad on pardimuna suurused, walged, kõlbawad söögiks. Kosla liha maitseb halvasti.

Kaugemal jiidametsas näidati meie männi ladwas kottapeja, kuhu lind umbes $\frac{1}{4}$ kantjülda okski kokku oli kannud. Kotta lähemat määrast ei läinud korda teha, sest puude ladwad takistaksid teda waadelda, ehk ta küll väga kaugel ei lemanud.

Rm. 40, 41, 54 ja 55 tutvustime jugapuu (*Taxus baccata* L.), kus ta kasvab 74,20 hehtaari suurusel maa-alal. Nendes kvartaalides on jugapuu kaitseks, loodusekaitse rejerwaadi loomiseks, Lartu ülikooli looduseuurijate seltsi sooviamalduse põhjal 8. weebruari 1924. a. nr. 1 all ja metsade peawalitsuse e.-f. 30. aug. 1924. a. nr. 5341 täitmiseks asutatud keelublokk, kus igasugune metsafasutus on keeldud. Keelubloki piiestitud on veel sõrdlemisi noored; alusmets — jugapuu, järekkasv kuusif. Waapind osutus niiskeks. Jugapuude marjad walmiwad ka Siunmaa kimas.

Zubatagu Kärkla metsonna kohta juure lihada, et efskurjiooni ajal oli seal aasta raienorm: okaspuud — 41,5 hf. ja lehtpuud — 13,0 hf., kokku 54,5 hf. Üldtulu oli 1924. a. — 2.114.088 mf., 1925. a. — 1.420.236 mf. ja 1926. a. — 1.601.848 mf. Piigi metsatööstuse üldtulu olid 1923./24. a. — 133.392 mf., 1924./25. a. — 1 milj. 088.374 mf. ja 1925./26. a. — 91.795 mf.

Metskonnas on oma nelja trumliga seemnekuivatis, mis 1921. a. saadik korralikult funktsioneerib, on endisejt politsei arestimajaft ümber ehitatud. Tga-aastane seemnetoodang on 600—800 naela, millest kuuse seemneid on umbes 100 n., üle selle köif männiseemned. Männiseemne omahind tuleb 175 mf. nael, kuusel — 90 mf. Männikäbide riia waff (54 toopi) makfab 110 mf., kuusel — 60 mf. Keskmiselt annab riia waff männikäbe 0,90 n. puhaft seemet, kuna kuusekäbi samaft wakaft saab 0,86 n.

Järgmisel ekstursiooni päewal, pärast Kärkla asemi ja seal asuwa Kärkla kalewivabriku waatamist, mida direktor osalt ise lahkesti näitas, astusime teele, et jälgida kultuure „Suudi põlendikul“.

Olgu wahese öeldud, et kalewivabriku direktor on suur orhideede kaswataja, kelle triiphoones neid kalli arwanata hulgal ja igal aastal uski liife juurte summade eest juure tuuakse. Sellest kuulsime aga hiljem, nii jai see wäärtuslik pala nägemata.

„Suudi põlendik“ asub nõmmel nimega „Kanapeeksi“ ehk „Kaitbolde“. Umbes 45 a. tagasi põles see maa-ala täiesti lagedaks. 1900. a. oli lagendikuft järele umbes 300 tiinu. Lagendiku liikwideerimiseks oli määnd külwatud wagudesse ja 10 tiinu istutatud, mille juures maapinna lähedal olew nõrgkuwi-tüht läbi murti. Eäärane nõrgkuwi kõrwaldamine andis istandusele wäga head tagajärjed. Töö on läinud maksma umbes 24 rbl. tiin. Niimisi metsastati kõne all olewa nõmme lagendik lõputks 1907. a. Sama aasta sügisel läks see metsaosja Don-Alsoni põllupanga kätte. 1910. a. pääjis seal tuli lahti ja häwitas umbes 600 t. 5—15-a. männikultuuri sootuks ära. Ra wanemad kultuurid kannatasid käsitatud põlenise läbi, nii et ainult tugewad eksemplarid piisima jäid. Kuni 1922. a. seisjs põlendik puutumata, alles sellest aastast saadik algas metsastamine, enamasti männikülwoga, nimelt 1922. a. külwati 118,6 t.; 1923. a. — 34,58 t., istutati — 13,86 t.; 1924. a. külwati 58,17 t., istutati 3,00 t.; 1925. a. külwati 39,35 t., istutati 68,44 t.; 1926. a. külwati 23,00 t. ja istutati 7,27 t. Selle põlendiku metsastamise kohta peab tähendama, et üheski kultuuri wiis kuni 1925. a. ei ole eesmärki tabanud. Ainult wiimase kahe aasta kultuurid, kus istutamise juure on tarwitatud turbanulda,

on annud rohkem rahuldawaid tagajärgi. Rabanuld weetakse talwel kohale. Istutamise ajal segatakse see umbes kahe jao liiwaga ja sellest segust pannakse umbes pool liitrit iga istiku kohta. Käsitatud wiisil istutamine tuleb Kärklas keskmiselt 3.200 mf. tiin maksma. Selle juures ei nõua kultuur ühtki parandust ja täiendust. Samal ajal on wagudesse külw maksnud 800 mf. tiin; külw platfidele 4'×4' 1.200 mf.; istutamine platfidel 4'×4' 1.800—2.000 mf.

Istutamise kultuuri kogemusi „Suudi põlendikul“ 25-a. teenistuse festes alufeks wõttes, samuti katseid teiste kultuuri meetoditega teistes metskonna osades filmas pidades, on hra Tiismann selgusele jõudnud, et Hiiumaa ja arwatavasti ka naabruses seiswa Findlanaa nõmmed ennaft ainult ülaltoodud wiisil, s. o. istutamise teel, turba- (raha-) mulla juureseguga kõige lähedamini kultiveerida lajewad. Et siin kewadine pöud on mõjuw tegur külwikultuuri häwinemiseks, wõib oletada sellest, et kohaliku Lahtuna meteoroloogijaama andmete järele, mis on 20. a. waatluse tagajärjed, on Hiis mai-, juuni- ja juulikuus sademeid keskmiselt 25,6, kuna Tartus samal ajal on 65,2. Seemnemäärid ei jõua 25—30 a. festes oma ülesannet samuti pöua tõttu täita. Kuigi seal tekib mitmejuguise wanadusega männi noorendik, siis on see hõre, kudur, õkslik, millest wõib loota ainult wiletjat kütet.

Weel kord „Suudi põlendiku“ juure tagasi pöördes peab juure liisama, et Kärkla metskonnas tehtud kultuurikatsete hing hra Tiismann on kawatfenud ja soowitab teistel ametiwendadel ette wõtta samades oludes Daani ülemmetsailema dr. Mülleri Daani nõmmedes korda läinud metsastamise katseid. Nende katsete üle refereeris dr. Müller 1900. a. Eisenachis järgmiselt: „Kuuf ja määnd edeneb kaswujõudsaft kultiveerimiseks määratud kohtadel (kuiwadel nõmmedel), kui neid kongs-männiga segada, puhtalt kaswades aga kiratseb. Kongsmäänd arendab huumuswaeafes pinnas bakteriamugulaid (Bakterienknöllchen), sigitab endale wärskerohelise tugewa nõelastiku ja on teatud mõõdul kuusele ja männile imetaja (amme) kohustetäitja.“ — Oma kawatjust on seletuseandja hakanud teostama sellega, et Kärkla taimedeades on saanud mõni tuhat Pinus montana taim. Metskonnast 1924. a. lah-

fudes on aga järgmine metsaülem, hoolimata tema palvest ja näpunäitest „Suudi põlendi-ku“ peale koguümänni taimed istutanud mujale.

№v. 47 olid männikultuurides õigel ajal läbiraiumised toime pandud, mis väga hästi kasvutingimusi parandas. Siis tihhe männikultuur jääd mõitluses elu eest kiratsema.

Rärdla metskonnas on ajutatud suurem taimcaed, kus kultiveeritakse enamasti männikultuure. Taimcaed oli täiesti korras ja jättis hea mulje.

Taimede hulgaft, mida igal pool Cestis ei leita, nägime Rärkla metskonnas peale jugapuu veel järgmisi: 1) porjad (Myrica Gale L.), Gemeine Gagel, восковник обыкновенный. See on aromaadne väike põõsas, õitseb enne lehti aprillis ja mais, kasvab kalgaviisi rabas ja nõmmedel rannamaadel Staritz'ist kuni Iõuna Lapimaani, lähed läbi Põhja-Wene kuni Kamtschatka ja Põhja-Ameerikas Sittast kuni Labradorini. 2) Kuninga kibar (Monesis grandiflora Salisba), Einblütige Winterblume, Wintergrün, грушовка-, грушанка-, одноцветка крупноцветная, одноцветная, oma juure walge õie ja mustade tolmufatega. Nimeforrajate huwits mõiks juure lihada, et kiltpaju ahtalehine (Epilobium angustifo-

lium L.), Weidenröschen, Иван-чай, nime-tatafse Sius tulipiitsaks.

Metsafahjur-liblikateft oli leida: 1) Wirt-puu walge (Aporia crataegi L.), Baumweibling, белянка боярышница, wõrdle-miisi juurel arwul lehtma wõtkonnas; 2) Saawa lumik (Limenitis populi L.) Großer Eisvogel, перевязанка тополевая, juurel arwul samas wõtkonnas, peale selle efinib aga ka Nisoi metsandikus Tuga-Naroon-was juuremal mõõdul; 3) Männi loofleja (Fidonia (Bupalus) piniaria, -s L.), Tiefenspanner, пяденица сосновая, peale Siu-Rärkla on veel leida Narwa ja Pagari metskonnas; 4) Saufapuu loofleja (Angerona prunaria L.), Schlehenspanner, пяденица вишневая ainult Sius männi puistatus leitud, kuna rööwit meie maa puudeft wiir- ja sarapuud halvab. Sama libli-ka wariant tõnnude juttidega tiina oistel on tabatud Dwintseft Gorodenko metskonnast; 5) Gall puuloofleja (Boarmia consortaria F.) Nschgrauer Baumspanner, Боармия причастная, ainus effemplaar Rärkla ale-wiist tabatud, mujal nähtud ei ole.

Mitte-metsafahjuriteft oli näha: härja-kea tverikareslane (Zygaena trifolii Esp.), Nlee-Zygane, пестрянка клеверная. Teba tuleb veel tihti ette Saaremaal, Cestis mu-jal pole leida.

Metsamaterjalide transporteerimisest Ameerikas.

Alb. Vester.

Põhja-Ameerika ühisriikide õhtu-poolses osas ja Kanadas, kus on eraoma-nikul õige laialdased metsad ja kus metsavedu tuleb teostada võrdlemisi kauge maa tagant, saab ettevõtlik ameeriklane sellest küsimusest isemoo-di kergesti üle. Selleks tarvitatakse: 1) raudteid ja 2) kunstlikke parvetus-renne.

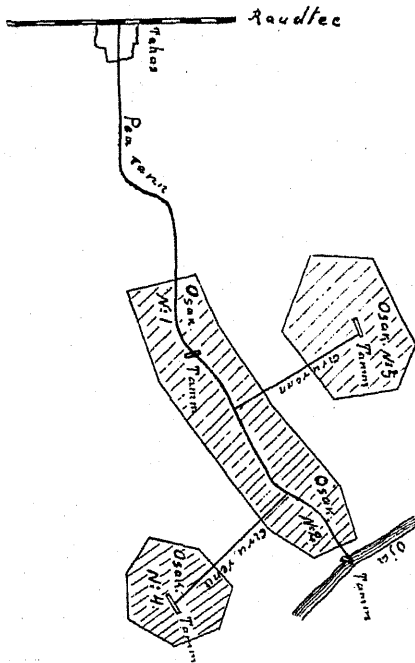
Esimese mooduse juure me pikemalt peatuma ei jää — see on meie isegi selge, ainult niipalju on huvitav, et raudteede kompaniid, kes ühisriikides suuremateks metsaomanikeks, ehitavad peaaesjaliselt erilisi metsaveo laiaroopa-

lisi raudteid, kuna kitsaroopalisi leidub harva, needki mägedes.

Iseäranis huvitav on kunstlik parvetusrenn, mida peaaesjaliselt, nagu tähendasin, ühisriikide õhtupoolses osas ja Kanadas ette tuleb. Siin peatume ühe suurema ja huvitavama parvetus-renni juures, mis asub Lumbertones ja kuulub „B. C. Spruce mills“ ühisusele.

Selle ühisuse lauavabrik on asetatud raudteejaama juure, kuna metsa üles-töötamist teostatakse neljas metsa eks-pluateerimise osakonnas, millisteks on jagatud terve sellele ühisusele kuuluv mets. Maastik on siin mäginne. Alates

lauavabriku juurest on läbi terve metsa ehitatud kunstlik parvetusrenn, mille üldine pikkus on 12 miili, s. o. umbes 22



klm. Pearenn läbibstab kaks ekspluateerimise osakonda, kuna sellest hargnevad veel kaks harurenni, üks kolmandasse ja üks neljandasse osakonda, nagu juuresolevast joonistusest näha.

Metsa ülestöötamist teostatakse selle parvetusrenni piirkonnas (striheetritud) ja materjalid veetakse 1—3 miili kauguselt traktoritega renni juure. Metsas renni algul asub väike järv, millest läbi jookseb mägestiku-ojake. Selle oja peale on ehitatud tamm, nii et vesivärvate sulgemise läbi saab järve vett üles tõsta ja ühe värava kaudu renni juhtida.

Renn on ehitatud tamm juurest nii, et langus oleks 1% ümber. Rohkem äkilistele kallakutele on ehitatud kõverad käänakud, et säilitada parajat langust.

Tasasel maapinnal on ehitatud renn kaunis ligi maad, kuna näiteks ühest järsust kuristikust üle minnes asub renn koguni 120 sülla kõrgusel. Ka kahest mäest on tunnel läbi viidud: üks 600 jala ja teine 300 jala pikkune.

Harurennid on pearenniga ühendatud harilikkuude uste läbi. Pearenn lõpeb lauavabriku juures basseinis, kuhu juhatakse kõik allalastavad palgid. Metsas veetakse palgid niisugustesse kohtadesse, kus renn asub ligi maapinda, või tammide juure, missuguseid on siin kolm tervel pikkusel. Palgid loobitakse vette ühe- või kahekaupa, nii et nad rennis enesest moodustavad lõpmata aheliku, mis iseenesest liigub lauavabriku poole.

Piki seda tervet renni on ehitatud telefon 4 miili pikkuste jaamavahegedega, kus igas jaamas töötab üksainus valvur. Esimeses metsa ekspluateerimise osakonnas, s. o. umbes renni keskkohal, elab vanem, kelle käsutuses on üks puusepp ja kolm töölist. Igal hommikul teatatakse telefonijaamast vanemale, kas renn on korras või mitte, ja see annab siis korralduse vee renni laskmiseks. Tammide juures on üks vee juhtija, kes käsitsi värava ülestõstmise teel laseb vee renni. Iga miili peale on ehitatud 3—4 liikuvat renni osa, mida puusepp renni vigastuse korral võib ära võtta vee kõrvaljuhtimiseks, mis parandusetööd segaks.

Renn ise on tehtud kahest 1" lauast, missugused täisnurga all kokku löödud. Iga renni külge on 4' kõrge.

Nagu saadud andmetest näha, võib säärane renn, mille külgede kõrgus on 4', vabalt läbi lasta kuni 48" palgi; 3'-jalane renn — 36" ja 2'-jalane renn — 24" palgi. 4-jalane renn tarvitab sekundis 1% (1 jalg 100 jala peale) languse juures 100 kub.-jalga vett. Niisuguse renni ehituse juures on tarvitatud 62,5 kub.-sülda löödud ja saetud materjali ühe miili peale. Selle ehitusmaterjali saagimist teostati renni algul ajutises saevabrikus, nii et ehituse jaoks tarvisminevad lauad lasti veega järjest alla. Peale puumaterjali tarvitati veel iga miili renni ehituse peale umbes 100 puuda naelu.

Peatähtsuse omandab seesuguse renni juures paras langus, see on umbes 1°, ja vee küllus. Iseäranis hästi töötab renn siis, kui ta läbib oma teel

kaks või kolm järve, missugused oleksid vee basseinideks.

Seesuguses rennis liiguvad palgid umbes 14 miili kiirusega tunnis, või umbes 200 sülda minutis, nii et suvel saetud palgid ka kõige kaugemast renni otsast 1½—2 tunni pärast jõuavad lauavabrikusse. Siia juure on arvatud ka traktoriga välja vedamise aeg.

Nagu äri kalkulatsioonidest ja üldaruandest näha, on 1925. a. 11 kuu jooksul kirjeldatud renni transpordi kulud järgmised:

1) Ülalpidamine ja remont	2.017.757 mk.
2) Operatsioonikulud	3.038.767 „
3) Tule vastu kinnitus	324.815 „
4) Amortisatsioon	4.625.382 „

Kokku 9.994.152 mk.

kub.-sülda

1925. a. on renni juure veetud palke 9.114,2

1. jaan. 1925. a. oli renni juures vanu palke 2.523,8

Kokku 11.638

30. nov. 1925. a. jäi renni juure palke 1.165,3

Nii et 1925. a. 11 kuu jooksul on alla lastud palke 10.472,7

Parvetus läks endale maksuma ühes amortisatsiooni, kinnituse ja kõigi kuludega, peale kontori (viimane on arvestatud ühes saagimisega): 240 kub. jala eest, 8—12 miili pealt (keskmiselt 10 miili või 16 versta), ainult 2,58 tsenti, või meie rahas 9,69 marka.

Nii töötab seesugune parvetusrenn põhjata odavasti ja kiiresti. Ühe kantjala vedu 16 versta pealt maksab ainult 4 Eesti penni.

Ainuke viga ta juures on see, et seesuguse renni ehitus läheb pööraselt palju maksuma, ehkki tema ehitus raudtee ehitusest veel palju odavam tuleb.

Kõne all olev renn töötab juba 4 aastat. Igal aastal enne jõgede lähtimist, s. o. märtsikuu lõpul, võetakse ette renni põhjalik puhastamine ja parandamine.

Kirjeldatud metsamaterjalide transpordi võrdluseks toon siin veel paar näidet, mis ka Ameerikas laialdaselt tarvitusel on: 1) vedu veoautodega ja

2) vedu traktoritega. Veoautodega metsamaterjalide transporteerimise juures on oma puudused. Nimelt on auto sunnitud seni seisma, kuni talle koorem peale laaditakse, ja ka ei saa auto endale millalgi täit koormat peale võtta. Näiteks 2,5-tonniline 30 hob. jõuline auto teeb Ameerikas 9-tunnilise tööpäeva juures 4—5 otsa, umbes 3 miili taha päevas, sellega ära vedades umbes 5 kantsülda palke. Et saavutada suuremate koormate vedu, iseäranis suvel, siis ehitatakse selleks iseäralised palkidest teed. Harilikult on siin tarvitusel 2—3,5-tonnilised veoautod.

Mitte väga ammu võeti metsamaterjalide veo juures tarvitusele nõndanimetatud tank-traktorid, mis seal seni endale küllaldast poolehoidu on jõudnud võita. Nende head küljed on järgmised: 1) Nad ei nõua head teed ja töötavad hästi talvise, kivise ja enam-vähem kindlama pinnaga teede juures. 2) Nad on oma ehituse poolest väikesed, nimelt: 10 tonni raske, pikkus 12' 7", laius 6' 9" kõrgus 9' 3". 5 tonni raske, pikkus 10' 4", laius 5' 1", kõrgus 5' 5½". 2 tonni raske, pikkus 9', laius 4' 5", kõrgus 4' 4", ja see asjaolu teeb nad hästi liikuvateks ja kärmasteks. 3) Nad on õige suurejõulised, näiteks 10-tonniline — 60 hobuse jõudu; 5-tonniline — 30 hob. jõudu jne., ja nad ei laadi koormat endale peale, vaid koorem laotakse talvel selle tarvis ehitatud keldudele ja suvel vankritele.

Harilikult veab üks tank-traktor oma järele kaht paari kelke, kusjuures 5-tonniliste keldude pealmine raam on lai 8' ja 10-tonniliste 12'. 5-tonniline toob korruga ära umbes 4 kantsülda palke ja 10-tonniline umbes 10 kantsülda. Niisuguse koormaga liigub tank-traktor umbes 9—10 versta tunnis, kusjuures kiirus on alati ühesuurune, kas liigub traktor tühjalt või koormaga.

Traktor ei oota sugugi koorma pealelaadimist, vaid metsa jõudes jätab ta tühjad keldud maha, võtab laetud kohe oma järele ja hakkab nendega uuesti metsast välja rühkima.

Niiviisi teeb 5-tonniline traktor umbes 7 versta taha 9-tunnilise tööpäeva

juures 5 ringi ja veab sellega ära kuni 20 kub.-sülda palke. 10-tonniline 4 versta tagant, 8-tunnilise tööpäeva juures 48 kantsülda (s. o. 16 vagunit).

Kahetonnilist traktorit metsavedude juures tarvitatakse vähe, sest sealset ettevõtteid arvavad otstarbekohasemaks osta kõvema masina, ehkki see rohkem maksab.

Ettevõtjate seletuse järele pidavat ka kahetonniline tank-traktor 2,5—3,0 kub.-sülda palke korruga enda järele võtma. Tank-traktorite töö läheb Ameerika ettevõtjate aruannete järele maksima järgmiselt: Töös 5-tonniline traktor, veo kaugus 4,5 miili (7 versta), teeb 5 ringi päevas:

a) metsas pealelaadimise kulud: 1 vanem tööline 5,50 dollarit, meie rahas 2046 marka, 1 koormaladuja 4,50 doll., meie rahas 1674 mk., 2 pealelaadijat 8,00 doll., meie rahas 2976 mk., 1 hobusemees köieveoks 6 doll., meie rahas

2232 marka. Kokku 24 dollarit või meie rahas 8928 marka.

b) traktori ülalpidamise kulud: 1 traktori juht 8,00 doll., ehk meie rahas 2976 marka, 1 koormasaatja 4,50 doll., ehk meie rahas 1674 mk. Kokku 12,50 doll. või meie rahas 4650 marka.

c) bensiin, amortisatsioon ja muud kulud 14,00 doll. Kõik kokku: 50,50 doll. Selle juure tuleb veel arvata mahalaadimisekulud: 2 inimest 4 doll. päevapalgaga, kokku 8,00 doll., niiviisi, et kõik need kulud teevad välja 58,50 doll. või ümmarguselt 60,00 dollarit.

Päeva jooksul veetakse sel moel 7 versta tagant umbes 20 kub.-sülda palke välja, nii et ühe kantsülla palkide vedu 3 dollarit või meie rahas 1116 marka maksma läheb.

Ka meil Eestis on sarnaste tank-mootoritega katseid tehtud, kuid misuguseid tagajärgi saadud, ei ole selgunud.

Buhtu saare puistu.

H. Schultz.

Räänemaal, Wana-Wirtsu asunduses 3 km. lõuna pool asub Buhtu saar ehk laid, mis kiivikallile ehitatud teega ühenduses Wirtsu poolsaarega.

Buhtu saare suurus on umbes 100 tiinu, sellest arvust moodustab metsastunud saar umbes 60 tiinu, kuna ülejäänud osa — madal mererand saare põhjapoolses osas — on heinamaana asunikfudele välja planeeritud. Administratiivselt kuulub Buhtu saar Wõltsu metskonna alla, moodustades Sillutse vahikonna kvartaali nr. 6.

Saare põhjapoolisel kõrgemal osal asub Sillutse vahikonna metsavahti elukoone.

M a a p i n d. Saare keskus on kõrgem — liivase seljandistuga; mere poole on saar aga madalam ja kiivine. Enamusel on must muld segatud savita liivaga või viimane üksi kohati jälle enamuses. Aruusa on palju, kuid mereranna läheduses. Üldiselt on maapind hea. Sea maapinna ja soodsa ning pehme liivaga tõttu on rohukas saarel väga lõp-

kas. Enamusel kasvab ägasugu rohujad, palju liife krapalisi, *Epilobium* (kuni 3—4 jala kõrguseni!), mitmetelgi *Dianthus*, *Sonchus*, *Cardus*; juu *Spiraea*, *Cicuta* jne. Saare kiivisel rannal kasvavad: *Cochlearia armoracia* L., *Cakile maritima* Scop. ja *Scilla*.

Taimede õitseajal — juuni- ja juulikuul — läbi saare minnes ulatuvad taimed kelmise püüfufega mehe rinnuni. On kohti, kus õitsematest taimedest hoowab välja jarnast joomastavat ning uimastavat lõhna, et tundub, nagu kaoks meelemõistus. Sõk on niiske, jumbunud, palam. Saarel kasvaval puistul on pargi ifeloom. Võib olla, et kaua aega tagasi kasvas saarel tammit, kuid võib olla umbes saja aasta eest on sellest tehtud park: rajatud teid; puid maha raiutud, et juuimajafestele ja lehtlatele asukohta luua; et saada ilusaid väljamaateid merele, puistu fiske raiutud fihthe jne.

Pargiks on puistu ka praeguse metsakor-

rahduse kawa järele määratud, kus igasugune metsakasvatamine keelatud. Selle üle võitvad

Foto H. Schultz.



Kadak Puhtu saarel.

(Kõrgus 12 mtr., jämedus rkg. 36 sm.)

loodusjõbrad tõstt rõõmu tunda ja metsa-
korraldajatele olla tänulikud. Saare kirde-
osas, metsavahi maja taga on paarikümne-
aastane männikultuur. Idas on vanem
männi- ja kuusepuistu umbes 3-tiinulisel
maa-alal.

Muu osa saarest võtavad enda alla leht-
puud enamuses tammedega, moodustades
osalt tiheda metsa sarapuu, jasmiini ja
paatspuu ning valgelepa alusmetsaga; seal
aga, kus maapind muutub kruusafaks, on
alusmetsaks harv kadak; kus aga tammed
harvikutena kasvavad, on maapinna katteks
tihed, kolme-nelja jala kõrgune lopsakas rohu-
kasv.

Tammedega segamini kasvavad: saar,
wäher, jalakas, pärn, kast, sang-(must) ning
valgelepp.

Puude vanadus ei ole ühtlane ja sellest
võib järeldada, et puud on saarel tekkinud
loomulikul teel, wälja arvatud eelpoolnime-
tatud männikultuur.

Siis on veel siin-seal leida istutatud le-
hiseid ja elupuid, misuguseid on wähesel ar-
wul leida end. Wirtu mõisa omaniku pere-

onna kalmistu läheduses saare kaguosas.

Osa tammedest võib üle 500 aasta wa-
na olla; juurem osa on aga noorem, umbes
100—150-aastane.

Teised lehtpuud on palju nooremad.

Puud on keskmiselt 18 kuni 23 m. pikad;
mererannal madalamad ja okslikumad
(tuulte mõju!) — lääne-, edela- ja lõunaosas
saarel, pikemad aga selle keskuses, idas ja
kagus, kuna seal tuulekaitseks on Wiwarootsi
rand. Tihedalt koos kasvades on puud sir-
ged, vähem okslikud. Mereranna läheduses
ja harvalt kasvades on puud jämedad,
kuid wäga okslikud, milline asjaolu puistu
metsamajanduslikult wäärtsusetuks teeb.

Pealegi wanemad puud, eriti just tam-
med, kannatavad tiivemädaniku all.

Minu poolt mõõdeti mõned puud, kus-
juures rinna kõrguselt sain läbimõõte senti-
meetrites:

tamme juures 87, 98, 100, 105, 120 ja 133;
saare juures 23, 34 ja 45;
jalaka juures 30 ja 60;
wähtra juures 30, 40 ja 60;
pärna juures 27, 38 ja 70;
kast juures 25 ja 44;
sarapuu juures 7,5;
männi juures 60 ja 121;

Foto H. Schultz.



200-aastane pärn Mihkli kog. õpetaja aias.
(Ümbermõõt rkg. 330 sentim.)

Siberi lehise juures 55;
kadaka juures 36 fm. ja kõrgus 12 m.

Seidfin mõne aasta eest maharaiutud tamme künnu, mille läbimõõt oli 89 fm.; aasta lõimede lugemisel sain selle tamme vanaduse — 332 aastat! Sellest võib järeldusi teha saarel kasvavate tammede vanaduse kohta, nagu eelpool juba nimetasin.

Saare keskuses, rohkem idaosas, kõrgendiku nõlvakul on kaks aastat tagasi istutatud tammi, mände ja kuuski. 1926. a. suvel oli rohukajav istandikul jeda võrd suur, et taimi näha ei olnud. Kuidas taimed sügisel välja nägid, ei tea, sest sügisel ei saanud enam saarele jõtta.

Metsavahi maja läheduses on asutatud väike taimeaed. 1926. a. kevadel oli sinna külvatud: tamme, mäemänni, abies coneo-

lor'i, kuuse ja Wigalaft saadud Siberi lehise seemet.

Üldiselt oli taimede seisuford suvel keskmine, välja arvatud lehise seeme.

Metsamajanduslikult Puhtu saare puistul on vähe väärtust, kuid rahvamajanduslikult, nimelt kui looduse omapärasuse alalhoidmine, omab saarel kasvav taimfond määratu väärtuse, moodustades ilusama loodusliku pargi Eestis, mille ilu tõstab veel meri.

Suvel ja talvel käib saarel tuhandeid turistide ja kes ford seal on käinud, see läheb iffa uuesti saarele tagasi, külastama loodust. Seepärast oleks tarvilik saare korrashoidmiseks ametisse palgata metsavahi asemele aednik, kes saare puistut ja parki paremini korraldab. Võhiks olgu tähendatud, et saarel aastal 1813 on mälestusammas püstitatud Saksa luuletajale Fr. Schillerile.

Veel karjatamisest riigimetsades.

P. Hermann.

Paar metsameest on karjatamise asjus riigimetsades sõna võtnud ja küsimuse üles seadnud: kas ei oleks võimalik või koguni soovitav meie riigimetsad karjale vabaks anda? Arvan kohe, et minule ägedalt vastu vaieldakse, et nii ei ole see mõeldud, aga ometi tüüritakse sinna poole, et meie metsad teha külade karjamaaks. Ütlen kohe alguses, kuhu poole mina oma lühikese kirjutusega tüürin: hoidke Eesti metsa, nagu see meie lipukirjaks oli ja pidi jääma.

8 aastat on meie riigimetsa valitsus karjatamise asjus õiget teed käinud, s. o. järk-järgult karjatamist metsas piiranud. See on loomapidajate peale tervendavalt mõjunud. Talupidajad võtsid hoogsalt oma mahajäänud karjamaad puhastamise ja kultuuri alla, üldse hakkasid oma talu piirides ringi vaatama ja mõtlema, mis seal teha oleks. Parandada ja kultiveerida on meie taludes lõpmata palju.

Imimene on juba oma loomu poolest ahne, seepärast ei maksa sugugi imestada, et metsas vaba karjatamise nõue

uuesti ja uuesti hoogu võtab. Mitte häda ja puudus ei aja selleks, vaid see teadmine: kui palju on kergem, kui loomad saavad vabalt mööda metsi ümber kolada, õhtul muudkui võta täissöönud Kirjak vastu ja lüpsa. Nii meie mõtelda ei saa ja ei tohi.

Võtame vaatluse alla endised mõisametsad, siis leiame, et karjatamine neis oli suuremalt osalt keelatud, seal valitses kord ja metsad kubisesid lindudest ja loomadest. Ei või ütelda, et seal metsa noorendamised halvad olid. Oli aga ka metsi, kus vabalt karjatati. Raiestikud, kus kasvas hea rohi, söödi loomade poolt paljaks nagu koplid; kohadel, kus rohi halvem, tärkasid leht- ja okaspuutaimed, mis vahepeal kuni sülla kõrguseni olid kasvanud, esimesed kohad olid aga alles metsata, või leidsime gruppide viisi okaspuutaimi, mille seljas loomad tallasid. Pooled neist said vigastatud juurte kaudu mädandiku ja kandsid viga edasi kuni küpsuseni. Kevadel, kui loomad laudast lahti said, oi — kui kena oli siis karjastel vaadata, kuidas Punik ja Vöhik sarve-

dega puid puistasid ja talvekarva maha ajasid!

Metsades aga, kus rohukasv kidur, seal sõid veised lihtsalt lehtpuu latvu ja oksa.

Nii mõnigi meist on raiunud planeeritud okaspuusalusid, kus armastati öelda: just karjatamise tõttu on siin jumalik kuusik. Metsaostja leidis aga neist jumalikkudest puudest 50% mädad olevat.

Karjatamine soodustab peale selle tingimata lindude pesade hävimist. Miks peaksime lõppude lõpuks tagasikiskuvalt talitama ja sellest seisukor-

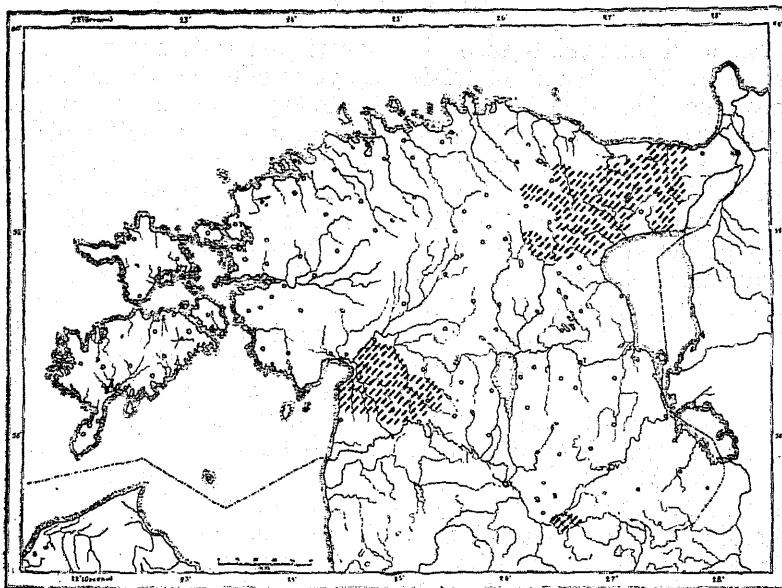
rast, mida me suure vaevaga kätte võidelnud, loobuma? Ehk kuidas mõtleme raieestikke, mis üle metsa laiuli pillatud, liigitada ja ütelda: vaata, siin võib karjatada ja siin mitte, ehk kuidas hoiame metsa kraavid kinnitallamise eest? Tõesti, kui tahame õiglased olla, siis peame ütleva: see on väga raske läbi viia ja alatised trahvimised on möödapääsmatud. Seepärast on minu arvamine, et hoogsale tormijooksule peame ka teadlikult vastu seisma. Ühelehmapidajatele leidub metsas ikka karjatamisvõimalust, ka praeguse olukorra juures — kuid laviinile — vett kaela!

Lendorava esinemisest ja kaitsest Eestis.

Edv. Reinwaldt.

Hra J. Kronfeldt'i artiklis „Lendav orav“ („Eesti Mets“ 1927, nr. 3) avaldub soov täpsemate teadete üle

mainitud looma esinemise kohta meil Eestis andmeid, millised mulle saadetud mitmelt poolt peale sõda.



Lendorav (*Sciuropterus ruscicus*) Eestis 1920—1926. a.
(Täppjoontega viirutatud alad).

lendorava levimisest meie kodumaal.

Kuna arvata võib, et sellest küsimusest huvitatud on ka laiemad ringkonnad, siis avaldan siin kokkuvõttes

Käesolevas artiklis esitatud andmed moodustavad vaid esialgse teadaande, kuna lähemal ajal ilmub Tartu ülikooli looduseuurijate

seltsi loodusekaitse osakonna poolt ankeetide läbi kogutud materjalist ülevaade kodumaa haruldastest imetajatest loomadest, milles leidub põhjalikum käsitlus ka lendorava kohta.

Enne sõda leiab see küsimus laiemat käsitust F. E. Stoll'i ja K. Grevé poolt, kuna peale sõda avaldasid mõned märkused selle looma kohta prof. J. Piiper oma töös „Haruldased metsloomad Eestis“ (kuuk. „Loodus“ 1922, lhk. 283) ning autor oma artiklis „Kodumaa imetajate loomade uurimisest“ (kuuk. „Loodus“ 1924, lhk. 194).

Et tutvuda lendorava levimisega viimasel ajal, tuleb mainida kõiki kohti, kus teda on tähele pandud teatud aja vältel, mille tõttu võimaldub enam-vähem selge ettekujutus looma üldisest levimisest.

Arvestades kõiki minul tarvitada olevaid ülalmainitud ankeedi, kirjanduses leitud ning mitmete korrespondentide poolt saadetud andmeid näeme, et lendoravat leiti meil 1920. a. peale:

1) Virumaal: Rakvere, Kohtla, Pargari, Iisaku, Püssi, Viimsi (Roela vald), Porkuni, Paasvere ja Rakke metskondades.

2) Pärnumaal: Jäärja, Voltveti, Kariste, Kilingi ja Surju metskondades.

3) Võrumaal: Mõniste vallas, Põlde vahtkonnas, Vana-Antsla metskonnas.

Kuid siin ei esine lendorav mainitud metskondade kogu aladel, vaid üksikutes vahtkondades. Sellega kooskõlas on juurelisatud kaart, mille abil võimaldub ülevaade selle looma levimisest praegusel ajal ja millel näeme, et lendorav meil esineb kolmel alal; nendest kaks suuremat Viru- ja Pärnumaal ja kolmas väiksem Võrumaal. Viimane ala moodustab kõige põhjapoolsema osa lendorava suurest levimispaigast Lätimaal ning ulatub siit meilt lõuna ja kagu poole.

Kirjanduses leiduvatest andmetest näeme, et tähelepanekud lendorava üle

vabas looduses on võrdlemisi juhuslikud, mille tõttu on raskendatud täpsemate andmete esitamine selle looma arvust.

Minu käes olevate andmete põhjal on lendoravaid tapetud 1920.—1925. a. umbes 25 looma, see oleks keskmiselt 5 looma aastas. Kogutud andmete põhjal võib öelda, et tapetud lendoravate arv moodustab peaaegu $\frac{1}{3}$ kõigist tähele pandud loomade arvust, millest võib järeldada, et neid igal aastal keskmiselt 15 nähtud. Olgugi, et need pole absoluutselt õiged andmed, siiski võib nende põhjal otsustada, et lendorav kuulub meil haruldasemate loomade hulka.

Kuna lendorava majanduslik kahjulikkus õige väike ja et tema eluviis üldiselt vähe tuntud, siis võib ainult teatada sellise huvitava looma kaitsmise kohta tehtud ettepanekut. Sellest põhimõttest on nähtavasti ka kinni peetud uue jahiseaduse kokkuseadmisel, mille järele on lendorav arvatud absoluutselt kaitstud loomade hulka; kuid sellega ei kindlusta meie veel lendorava tulevikku kodumaal; seda teeksime alles siis, kui säilitaksime tema elamiseks tingimata tarviliku keskkonna. Meie teame, et lendorava esinemine on seotud lehtpuumetsaga, kus ta leiab endale toitu ning pelgupaika õõnsates puudes, ta eelistab kõige enam haava- ja kasemetsa. Seda silmas pidades tuleks aladel, kus lendorav veel praegu elutseb, terved vastava metsaga kaetud kvartaalid või vähemalt kohati õõnsad haava- ja kasepuud jätta raiumata.

Sellega oleks meie metsameestele antud palju võimalusi kaasa aidata kodumaad iseloomustavate loodusesemete alalhoidmiseks, ning käesoleval juhul näidata, et neile kodumaa loomad sama armsad kui mets, milles elutsevad viimased. Ses suhtes on head eeskujud annud ka meie metsade peavalitsus, kes alati suurt huvi ja vastutulelikkust on näidanud kõikides meie metsloomade uurimist ning kaitset puurtavates küsimustes.

Miks haavlipüüsid lasetavad alla.

H. P—pp.

Seal püüsil peab olema raudade ja neid ühendava pealmise (sihtimise) pööna teljed seatud nii, et haavlite wihu keffkoht wõimalikult satuks ühte sihtimise punktiga (mürgiga). Teoreetiliselt on see nõue läbiwiidam ainult mõnel teatud kaugusel, sest haavlite lennujoon (traektooria) kujutab enesest kõwera joone, mis läbistab (riistleb) sihtimise joone ühes teatud kohas. Kasulikumaks pööna asendiks loetakse niisugune, kus laengu külwi keffkoht langeks ühte sihtimispunkti (mürgiga) kauguses, kuhu enamasti jahipüüsi tuleb lasta, s. o. 40—50 samm peal püüsiiraua otjast. Mõndel tingimistel haavlitega lastmine wähematele kaugustele ei tawita tegelikus elus mingit paremust, sest kuni 40 sammuni kaldub traektooria sihtimise otsejoonest wäga wähe eemale; kaugemal aga, 70—80 samm peal, on traektooria langus juba tundum; peab sihtima juba wähe mürgist kõrgemale. Peale möödapääsmatu haavlite wajumise, nende jooksu kastes, paindub püüsiiraud laengu rauast lahkimise filmapilgul — allapoole. Põrutuse tagajärjel, lastmise juures ja raua õõnsuse seinte laienemise tõttu, gaaside surumisel, — lainetab (wibreerib) püüsiiraud; algul paindub ta allapoole ja hakkab kõikumama, nagu teraswarb, mille üks ots kinnitatud pihitidesse. Raua asend muutub lastmiskinematilisel umbe paari millimeetri võrra. Peaaegu kõikides jahipüüsidest sünnib kõikumine nii, et laengu rauast lahkimise filmapilgul paindub raud allapoole, mille järeldujel laeng alla jookseb ja püüs lasub madalamale wõi alla. Sarufordsetel juhtudel, materjali wastupidawust ja laenguid arwesse wõttes, juhtub, et paugu ajal rauad ülespoole painduwad ja sarnane püüs lasub siis ka kõrgemale wõi üles. Raudade lainetuse (wibratsiooni) wõiks ka kõrvaldada, raudade painduwuse wähenemise, laengu jooksiiruse suurendamise ja kohaiste laengute walimise teel, kuid tegelikult on see läbiwiidam ainult kuni püüsiiraua juures. Haavlipüüsi juures on raudade paksus, rohu ja haawli laengud ja laengu jooksi kiirus piiratud ja seda teistki korraldada ümber, et selle all tihedus wõi läbiööf kannataks, — ei ole wõimalik. See-

pärast wõetakse ka püüsi walmistamisel seda wibratsiooni arwesse; pöön, selle tagumises osas, tehakse mõned millimeetrid raudade teljest kõrgem kui kirbu keffkoht; peale selle peab pöön olema kõrgendatud jelleks, et püüs, haavlite wajumise tagajärjel, nende lennu kastes, — alla ei laseks.

Läpsed katsed on näidanud, et raua kõikumine on osalt seatud ka rohu laengu suuruse ja haavlite jooksi algkiirusega. Wida suuremad laengud, seda enam paindub raud ja seda enam lasub püüs alla. Seega on ka seletatamad ebaõnnestunud katsed, suurendatud laengute tarmitamise teel seda wiga kõrvaldada. Eriolul näib, et õieti on mõeldud: kui püüs lasub alla, — tarwis laengu jooksi algkiirust suurendada; traektooria saab sirgem ja laeng peab minema kõrgemale. Tegelikult saame aga wastupidised tagajärjed: Suurte laengutega lasub haavlipüüs weel enam alla, sest suurenew raudade wibratsioon neelab kõiit selle sirgema traektooria paremusel. See kõiit suurema hulga jahipüüside kohta, kuid on ka niisuguseid, millede lastmine ei olene laengute suuruselt. Sgatahes peab allalastjaid püüsse mitmesuguste laengutega proowima, kusjuures wähe kiirusega laengud osutuwad kasulikumaks. Sarnasel proowilastmisel peab märgilehed wõtma harilikustest poole pikemad, et näha laengu wajumist ja et kõrgem oleks leida selle külwi keffkohta.

Kes märgilastmist on toimetanud mitmesuguses suuruses laengutega, sellele ei ole jäänud tähelepanemata järgmine asjaolu: mõne laenguga lasub püüs wäga hästi, kuna teisega — wäga halvasti märki katab. Tähelepanemata kütt märkab koha, et laeng on märgi alla läinud, kattes seda ainult äärmiste haavlitega, kuna laengu külwi keffkoht lehe all otjas märgatav. Sarnalikult jätetakse sarnane asi tähelepanemata olles arwamisel, et oli sihitud walesti. Kui aga märklaud on wäiksem, siis tuleb kütt walearwamistele, et koesolema laenguga tema püüs ei lasu küllalt tihedalt, s. o. jääb mulje, et püüs laotab. Tõelikkult on see nähtus aga seletatav raudade wibreerimisega: ühe laenguga lasub püüs üles, teisega alla.

Rõik ülemaltoodu käib piisfide kohta, mille rauad seest ilma ühegi weata ja mis lajewad üles või alla ainult ebakohaste laengute tarvitamise tõttu. Kuid leidub ka piisse, mis igasuguste laengutega alla lajewad; see on nende orgaaniline wiga ja selle kõrvaldamiseks kõrgendatakse pööna tagant

või lihendatakse kirpu, kui see võimalik. Seda kõike peab tegema hea piisfimeister.

Need read on mõeldud selgituseks nendele tüttidele, kellel tarnaste piisfidega tegemist ja kes nimetatud wigade põhjusti mõnikord endi juurest otsivad, j. o. oma walesti sihtmise arwete kirjutawad.

Fjordide tütar.

Ed. Brown.

2

Oli saabunud jällegi hilisõlgis. Wiimaseid lehti korjas tuul raagus õffilt, wahetpidamata tibas tinahallist taewast küllma uduwihma.

Megajalt wenis rong läbi närbumud looduse, aeglaselt tagus ajahaamer tunde. Tarkust läbi sõites oli juba pime.

Olin ükfinda wagunis ning oli kummaliselt õudne. Nõrk küünlaleek laotas hämaraid walguselappe ainult ühte waguniotja, teine pool uppus pimedusse. Waitus, hämarus, weduri aegajalised hüüed ning wagunirataste müdinasse põimunud wihmapiiskade nõrk pladin atna taga löid kurwa meeleolu. Sõegi mingi imelik kartus hakkas ajuma südamesse. Oli nagu oodata katastroofi. Megajalt suitgastasin, ent toibusin jällegi waguni tõekest. Mõtted tiirlesid waid lõppsihi ümber, Nimest unistasin hämaruses.

Sorraga näis mulle, et pole ma ükfinda wagunis. Kuuldus tagasihoidlik hingamine, kuuldufid õhked. Silmad kiindusid pimedusse ning pikemal waatlusel nägin inimkuju wiimasel pingil. Olin hämmastunud, ei kuulnud ju kordagi awatawat waguniust. Kuis saanud sinna see inimene, mis eraldunud pimedasse murta? Olin ärewil ning ajudesse hiilis arg mõte, et see polegi inimene, on waid nägemus, mu erutet närwe produktiioon.

Tardumus haaras lihased, weri soonis löi teema, tundsin, kuis tulised joad jooksid pöörasel kirusel jääkülmis soonis.

Sis elustus nägemus — tõusis ning aeglaselt sammus mu poole, waguni raputusile taandus kaaja. Esimese silbi ulatufes mu kõrwu kargasin istmelt ning meeletult haarasin käte wahete mu kalli nägemuse. Katsin lugematute suudlustega jutlemiseks

awatud suu, olin kui hullumeelne. Unustasin, et me tutvusaeg olnud nii lihtne, unustasin, et pole õigust mul särasiks õrnustiks.

Nime, mu wäike põhjamaa tütar! Nime! Karjus iga werelible mu soonis, igas huulilt ärewuses sofistatud fraasis, igas mõttekilufeses, — olin kui sulanud waid ühte. Nime! Ei mäleta, millest rääkisin, aegade wältusel on kustunud see ajust, kindlalt on jäänud waid püsima mälestusje fraasid, mis poetas sõinal neiu:

„Kunstnik — hea inimene! Miks ei wastanud sa mulle, ehkki läkitasin nii palju ridu sulle omil raskeil päewil? Miks unustasin minu? Rõik lõppenud: kõik läinud nii nagu aimasin. Mul pole isa, mul pole õieti kodugi, ehkki hing igatseb tagasi lumilaante awaruste poole. Tähtsin waid näha ainult sind, kutsuda ühes. Sind, kes sa wõhimõõrana saatusje imelikul tahtel sattunud mu teele, kellele saatsin mõttes ahastus- ning appihüüdeid — meeleheite päewil, kes saanud nii omafeks ning armsaks mulle. Tahan minna tagasi kiirgawale kristallide maale, tahan minna ääretuile lumi- ning jääwäljadele, päikesearawale kalliskiwide maale. Tule ühes, kunstnik!“

Olin keeletu, ahnelt jagasin waid suudlust ükfikute fraaside wahel ses monoloogis. Ning neelasin ärewalt iga sõna ses jutus.

Olewat otsinud mind kuu, lafanud ootamast wastust oma kirjadele. Müüd käinud mu kodulinna, ilma et saanud mu jälle. Olewat kaotanud mu täpe aadressi ning ainult nagu läbi udu mäletawat esimest korda kuulnud mõõra linna nime.

„Tule ühes, kunstnik! Sätame kõik — sünged fjordid jutustawad meile müüte igawesest õnnest!“

Neiu wabastus sülelusist, tõusis ning sam-
mus aeglaselt eemale. Nargasin minagi pin-
gilt ning tormasin ta järele, tiindudes awa-
silmil ümbrusse...

Kitjas rada roomas maona sügawa kiris-
tiku kaldal, lumi rudises jalgade all...

Mu ees sammus waikest mu põhjamaa
tiitar.

Tundsin aga äkitselt, et pind kaob jalge
alt. Karjatus. Müürin. Girmus hoop raske
rauaga pähe. Ning siis kaotasin mõistuse.

Ei tea, kawa lamasin mõistujeta. Ürga-
tes leidfin end raudteel — roobaste wahel.
Olin lahkunud sõitwast rongilt ning sattu-
nud rataste alla. Samasin selili. Silmi awa-
des nägin waid pilwede matusrongi halli,
sumpja taewa all ning tundsin wihma lange-
mist õhetawale näole. Oli pööraselt külm.
Wimast jõunatusest kofku wõttes weeretasin
end roobastelt kraawi ning kaotasin uesti
mõistuse.

Siis nägin unenäo. Wõib olla polnudki
see uni, ehk oli eelmine kõi just uni ning
jellewastu awafilmi nähtud episood just tõe-
line elu. Nii raske oli teha jeda siis kind-
laks. Uni põimuseks elu, elu unenäksu, wõi-
matu näis tõmmata piirjooni nende wahel.

Samasin itka waid roobasteel. Ent sügis
oli waheldunud talwega. Paksu lumiwaiwa
oli mäsfunud maa ning taewapäike järele mil-
jardides wärmes tee kormal. Wõõras maas-
tik ümbritses mind. Silmi ees, ent siiski
kaugel all: lõpmatusse kaduwate legendikkude
kolm- ning nelinurgad. Mäed, ning kaugel
sinfjas udus — ulgumeri, ranna neetud jää-
ahelaisse.

Waihus, walus ning absoluutne waihus.

Ümbruse filmitsemisel jäi pill peatumata
ka roobasteel mu ees. Ning nägin musta
tombu lamawat teel. Roomasin ligemale ja
jaabudes päralt... wajusin jõuetult lumme.

Halastaja taewas! Noore naise peatu
saiw ning werd nii otsatu palju. Pea oli
weerenud roobastelt lumme. Rakkamatu äre-
wusest ja aimusest tagaetatud roomasin pea
juure ning... süinge rõõgatus läbistas heli-
sewa waiuse. Karjusin nagu hullunud mets-
loom, karjusin kuni ühtki häält ei tulnud
enam kuulwanud kõrist. Nebisin meelehetel
riideid ning juukseid, peffin pead wastu kül-
mamud maad. Mulle näis, nagu oleks lahast-
tatud mu rind ja keegi suur ning halasta-
matu on haaranud külmil, kondiseil sõrmil

mu waele, walutama südame, pikad kullitiü-
ned puurimud lihha ning werd nriiseb tikk
tilga järele jamusse lumme, werd — puna-
seid rubiine.

Saarasin elutu pea käte wahel, katfin
juudlustega tardunud filmad ning suu. Nime!
Mu Nime!

Tõstfin ähwardades rusitad taewa poole,
jaatfin needmise- ning palwetuse sõnu. Ning
siis naersin...

Nädalaid olin ju lamanud haigemajas,
enne kui anti kätte mulle kiri, esimene ning
wiimane kiri Nimele.

Teadsin juba awamata selle sifu...

Ma ei ootunud enam Nimet, eluga samuti
kattes kõi sibe...

Läitmatuse ajamerre on waiwunud nüüd
aastad ja kinnend. Olen wana ning jõuetu.
Päewpäewalt kinnab karm eluader sügawa-
maid wagusid mu weretule näole, päewpäe-
walt põimub itka rohkem hõbeniite mu hõre-
daisse juukseisse. Olen üffinda ning maha-
jätud, ainult mälestused mu nooruspäewist
ning wäikesest fjordide tütreft külastawad
sageli mu kurba üffildust. Süngeil sügis-
päewil, wiimaste werikullaste lehtede tiirel-
des poriseil teil, hiiliwad nad wargi mu
tuppa ning siis tunnen kordumat muinas-
jutu. Dööwad lõffele uesti tuhmunud wär-
wid, pilt pilbi järele elustub minewif.

Mu Nime on jälle siis minuga. Sutlen
temaga, kordan itka ja jälle talle sõnu armas-
tusest, palun igawesti jääda mu juure. Näen
lumilaante awaraid peegeldusi ta suuris hal-
les filmis, kuulen ta hääles kaugete fjordide
julma laulu.

Esimeste lumihelwete tiireldes tuhmunud
aena taga walmistun suurile leinapidustu-
file: mälestan Nime huffumispäewa.

Uwan kollase ümbriku, mida olen hoid-
nud jeni rohkem kui elu, wotan sealt luitu-
nud pilbi ning mäardunud, kulunud kirja.

Talwepäewa hämaral walgusel weerin
siis üffikuid tuhmunud sõnu, mis kirjutanud
Nime aastakinnnete eest. Tean iga sõna, iga
joone, iga täpi juba ses kirjas, wõifin luge-
mata filmi ees kirjutella selle sifu ning wäli-
muse, — loen siiski weel päewadewiisi. Loen,
kuni hämarat walguft jagab külm taewapäike.
Quitunud paberit sõrmede wahel hoides tun-
nen, et ilmub Nime mu wairesse majja ning
sõfistab:

„Kunstnik — hea inimene! Olen kao-

tanud kõik. Mul pole ija, pole kodugi. Miks ei wastanud ja mulle. Lahtun. Lähen sinna, kus kiirgab igawene päike, lähen järwate kalliskiwide maale. Ning lahtudes jutustawad hallid fjordid mulle müüte igaweseist õnneist."

Loen ifka ja jälle neid ridu. Shtu saabudes süütan wäikese tulutse ning awan kõik ukked ja afnad.

Siis haaran wäijsewail sõrmil seinalt

wiuli ning iirgmetsele saadan oma igafus-wiisid.

Tahan, et jõuaksid nad üle põliste metjade, soode ja rabade, mägede ja merede, — jõuaksid kaugesse põhja: jäämere kaldale. Tahan, et juubukfid mu wiuli kurwad wiisid süngete fjordide sümpooniasse, tahan, et sulakfid ühte mõlemad wiisid: nõrgad ning wõimjad, ühinekfid wägewaks leinaforaaliks mu wäikesele fjordidetütrele.

Väljavõte tööstusliku töö seadusest.

(Töökaitse seadused.)

3

735. Omawahelisel kokkuleppel võib nii wigasaanute eneste kui ka nende perekonnaliikmete (peale § 729 tähend. isikute) pensione muuta ühekordseteks väljamaksudeks, mis välja arvatakse järgmistel alustel:

- 1) wigasaanute ja § 727 p. p. 1 ja 3 nimetatud perekonnaliikmete aastane pensionisumma kasvatakse k ü m n e e, kusjuures wigasaanud lasteéalistele ja alaealistele aluseks võetakse need pensionid, mis neile kuulusid täiskasvanud tööliste wanuseks (§724) saamisel;
- 2) par. 727 p. p. 2 ja 4 ettenähtud isikute aastane pension kasvatakse aastate arvule, mille jooksul nad pensioni peavad saama, kuid mitte rohkem kui k ü m n e e peale ja
- 3) kõik pensionide arvel tehtud väljamaksud, mis on maksetud enne ühekordse väljamaksu kohta sõlmitud kokkulepet, kuid kogusummas mitte üle ü h e k o l m a n d i k u, käesoleva paragr. (735) p. p. 1 ja 2 vastavalt määratud summadest, arvatakse viimastest maha.

736. Igast käesoleva kolmeteistkümnenda peatüki määruste alla kuuluvast õnnetusjuhtumisest on ettevõtte ülem või tema volitusel nende tööde juhataja, mille juures õnnetus

juhtus, kohustatud viibimata teatama lähemale politseile ja ühtlasi ka, kinnituskogou poolt kindlaksmääratud vormi järele, vastavale töökaitsekomissarile.

Vigasaanud võivad nõuda, et politseile ja töökaitsekomissarile teatatakse igast kehaliku wigastuse juhtumisest, kuigi need nimetatud määruste alla ei kuulu.

737. Viibimata peale § 736 näidatud teadaande kättesaamist seab politsei õnnetusjuhtumise kohal protokollu kokku, kutsudes selle juure nende tööde ülema, mille juures õnnetus juhtus, wigasaanu enese (kui tema tulla saab), arsti, või kui viimast võimalik ei ole viibimata kutsuda, siis — velskeri, juhtumise pealtnägijaid töölisi ja kui võimalik, siis ka mõne kõrvalise isiku, kes tööd, mille juures kehalik wigastus juhtus, tunneb. Mõne nimetatud isiku mitteilmumine ei takista protokollu kokkuseadmist.

738. Protokollis (§ 737) tähendatakse:

- 1) juhtumise koht ja aeg;
- 2) wigasaanute nimed ja nende ametid;
- 3) juhtumise pealtnägijate — tunnistajate nimed ja nende elukohad;
- 4) ettevõtte nimetus;

- 5) õnnetusjuhtumise asjaolude kirjeldus kohapealse järelevaatuse ja tunnistajate seletuse järele;
- 6) kehalise vigastuse liik, ja
- 7) andmed, mis ette nähtud § 740, kui protokoll kokkuseadmisest osa võtab arst.

739. Protokoll loetakse kõigi tema kokkuseadmise juures viibinud isikute (§ 737) juuresolekul ette ja kirjutatakse nende poolt alla; kirjaoskamatute eest kirjutavad alla need, kellele nad seda usaldavad.

740. Kui protokoll kokkuseadmisest arst osa ei võtnud, siis mitte hiljem kui neljandal päeval peale selle kokkuseadmist, kuid töölise surma korral — viibimata, kutsub ettevõtte ülem arstliku järelevaatuse toimepanemiseks arsti kohale. Kehalise vigastuse kohta kokkuseatud arstitunnistus peab sisaldama:

- 1) vigasaanu kehaliku vigastuse ja tervisliku seisukorra kirjelduse ja
- 2) otsuse, kui suur töövõime kaotus sellele võib järgneda.

Vigasaanu surmatunnistuses peab otsus olema selle kohta, kas surm on olnud õnnetusjuhtumise tagajärjeks.

741. Protokollist (§ 737) ja arstitunnistusest (§ 740) võetakse ära kirjad kahes eksemplaris, missugused antakse mitte hiljem kui kolme päeva jooksul: üks — ettevõtte ülemale ja teine — vigasaanule või ühele tema perekonnaliikmele.

742. Töövõime tagasisaamine (§ 721), tema jäädavate iseloomu kandev kaotus (§§ 721 ja 722) ja töövõime nõrgenemise suurus (§ 722), kehalise vigastuse väljaarstimine (§§ 725 ja 726) ja arstimise õigel ajal lõpetamine, kui ka see, et vigasaanu surma põhjuseks oli (§§ 726 ja 740) õnnetusjuhtumine, tõestatakse arstlike tunnistustega.

743. Ettevõtte ülema, erikomisjoni (§ 748) või vigasaanu nõudmisel võib arstlike tunnistusi kokku seada ka selle eesmärgiga, et tõestada ajutist

töövõime kaotust või otsustada võimaliku alalise töövõime kaotuse suurust.

744. Paragr. 740, 742 ja 743 näidatud arstlike tunnistuste kokkuseadmiseks on ettevõtte ülemal ja vigasaanul õigus kutsuda maakonna-, linna- või politsei arsti.

745. Käesoleva kolmeteistkümnenda peatüki määruste järele saadaolevate abirahade ja pensionide määramise kui ka määratud pensiooni ühekordseks väljamaksuks (§ 735) übermuutmise asjus võib ettevõtte ülema ees esineda kas suusõnalise või kirjalliku palvega. Palve vastuvõtmise üle antakse selle avaldajale tunnistus.

746. Tasumääramiste asjus on palvete sisseandmiseks kahe aastane tähtaeg, mida arvatakse — vigasaanule õnnetusjuhtumise päevast, kuid surnu perekonnaliikmetele — tema surma päevast.

747. Kõikide surma ja kehaliste vigastusjuhtumiste (§ 716) registreerimiseks peetakse igas ettevõttes eriraamatut, millesse märgitakse kohustused, mis vigasaanute ja nende perekonnaliikmete vastu tasumaksmise suhtes täidetud. Selle raamatu juures hoitakse alal kõik tarvilised dokumendid, seal hulgas ka protokollide ja arstlike tunnistuste alguskirjad (§§ 738, 740 ja 742). Nimetatud raamatut peetakse kinnitusnõukogu poolt kindlaksmääratud vormi järele ja esitatakse töökaitsekomissarile tema sellekohase nõudmise peale.

748. Pensionide määramist ja nende übermuutmist ühekordseteks väljamaksudeks (§ 735) toimetatakse rahaministeeriumile alluvate tööstuslike ja tehniliste ettevõtete juure moodustatud erikomisjonide määruste järele. Nende komisjonide koosseisu määrab kindlaks rahaminister.

749. Abirahade (§ 721) väljaandmine, arstimiskulude (§ 725) tasumine ja matuseraha (§ 726 p. 1) maksimine sünnib ettevõtte ülema korraldusel, kui tema leiab, et sellekohane palve tuleb rahuldada, vastasel juhtumisel saadab ettevõtte ülem sisseantud palve erikomisjonile (§ 750) läbivaatamiseks.

Neis asjus teeb ettevõtte ülem korraldused kõigil juhtumistel, kui see asjaolude kohaselt võimalik on, ilma et asjast huvitatud isikutel vaja oleks selleks esitada eripalveid.

750. Asjad, mis kuuluvad erikomisjoni (§ 748) läbivaatamise alla, saadetakse viimasele edasi ettevõtte ülema poolt, kõikide nende juure kuuluvate dokumentidega ja tarviliste teatistega (spravki). Komisjonil on õigus kutsuda asja selgituseks seletusi andma vigasaanuid või nende volinikke, protokollile allakirjutanuid (§ 737) ja teisi isikuid, kelle seletused võivad olla kasulikud. Tarviduse järele toimetab komisjon vigasaanute arstlikku läbivaatamist arstide kaudu, kutsudes selleks viimaseid oma valiku järele, samuti võib komisjon ühendusse astuda kohalikkude arstlikkude keskvalitsusasutustega, et neilt üleskerkinud küsimuste kohta otsuseid saada.

751. Mitte hiljem kui kolme kuu jooksul, palve avaldamise päevast (§ 745) arvates, vaatab erikomisjon asja läbi ja seab kokku määruse. Selles määruuses peab näidatud olema:

- 1) õnnetusjuhtumise aeg, koht ja asjaolud;
- 2) palve avaldamise aeg (§ 745);
- 3) kas surm või kehaline vigastus oli õnnetusjuhtumisega ühenduses, kehalise vigastuse liik ja kindlaksmääratud töövõime kaotuse suurus (§ 742), ja
- 4) otsus kolmeteistkümnenda peatüki määruste ja käesoleva juhtumise asjaolude alusel tasusaamise õiguse ja tasusuuruse, või palve rahuldamisest äraütle-mise kohta.

752. Erikomisjoni määrus kuulutatakse sellest ära kirja andmise teel asjast huvitatud isikutele, kas otsekohe või ettevõtte ülema kaudu. Erikomisjoni määrusega rahulolemise korral kirjutab asjast huvitatud isik sellele määrusele alla, missugune peale seda saadetakse erikomisjoni poolt vastavale töökaitsekomissarile registreerimiseks. Nende ametlikkude isikute raamatutesse sissekantud määrus, ühes sellesisu-

lise märkusega akti alguskirjal, tunnistatakse kohtus tehtud toiminguga ühevääriliseks.

Juhtumisel, kui nimetatud ametlikud isikud tunnistavad, et erikomisjoni määrusega käesoleva kolmeteistkümnenda peatüki määrusi on rikutud, saadetakse see määrus erikomisjonile tagasi uueks läbivaatamiseks ja asjast huvitatud isikule kuulutamiseks. Erikomisjoni määruse registreeritud alguskiri saadetakse töökaitsekomissari poolt erikomisjonile tagasi alalhoidmiseks, kuid asjast huvitatud isikule antakse nimetatud ametlikkude isikute poolt õigekstunnistatud ära kiri.

753. Peale erikomisjoni määrust pensioni või mõne muu tasu määramise asjus (§ 752) teeb ettevõtte ülem määratud pensionide või muude tasude väljamaksmiste toimetamiseks viibimata korralduse.

754. Erikomisjoni määrusega (§ 752) mitterahulolejal on õigus kahe kuu jooksul, selle määruse temale kuulutamise päevast arvates, avaldada vastulauset ja paluda asja uuesti läbivaatamist. Erikomisjon peab selle palve läbi vaatama ja uue määruse kokku seadma ühe kuu jooksul, palve sissetulemise päevast arvates. Uus määrus kuulutatakse § 752 näidatud korras.

755. Töökaitsekomissaridel on §§ 752 ja 754 näidatud juhtumistel õigus koguda kõiki tarvilisi andmeid, pöörata nende saamiseks erikomisjoni poole ja nõuda vigasaanud isikult nende esitamist, samuti ka tarviduse korral vigasaanu arstlikuks läbivaatamiseks kutsuda maakonna-, linna- või politsei arsti.

756. Erikomisjoni teistkordse määrusega (§ 754) on mitterahulolejal õigus kolme kuu jooksul, selle määruse temale kuulutamise päevast arvates, alluvuse korras kaebusega esineda. Alluvuse korras antakse kaebus nimetatud komisjonile kas otsekohe või vastava tööstusliku või tehnilise ettevõtte ülema kaudu, kelle juures see erikomisjon asub, ja otsustatakse rahaministri poolt. Kes kohtuliku nõudmise on esi-

tanud, kaotab õiguse alluvuse korras kaebuse andmiseks.

757. Kes nõudmisega kohtus on esinenud, kaotab õiguse kostjalt kohtu ja asjaajamise kulusid saada:

- 1) kui enne nõudmise kohtusse andmist ei pööra, vastavalt § 745-le, palvega ettevõtte ülema poole või jälle esitab nõudmise, mitte ära oodates erikomisjoni määrusest ärakirja väljaandmist (§ 752 ja 754), ja
- 2) kui kohus tunnistab, et esitatud nõudmine kuulub rahuldamisele mitte suuremas summas kui erikomisjoni määrusega kindlaks määratud (§ 751 p. 4).

758. Asjaajamiseks erikomisjonis (§§ 750, 752 ja 754) ja kohtus määratakse alaealistele, kui nende vanemad, eestkostjad või hooldajad ettevõtte

asukohas puuduvad, vastava rahukohutuniku poolt selleks juhtumiseks iseäralised eestkostjad. Töökaitsekomissaril on õigus kas oma äranägemise järele, alaealise palvel või vastava kohutuniku järeleküsimise peale neile viimastele teatada, kelle peale ajutiselt võiks panna käesolevas paragrahvis tähendatud juhtumistel eestkostjate või hooldajate kohustusi. Palved abirahade ja pensionide määramise asjus (§ 745), — erikomisjoni määruse uuesti läbivaatamiseks (§ 754) ja kaebused alluvuse korras (§ 756) annavad alaealised isiklikult, kuid viimaste palvel võib ülaltähendatud korras neile ka niisugusteks juhtumisteks määrata iseäralisi eestkostjaid.

759. Nõudmised (§756) esitatakse ettevõtte vastu selle ettevõtte ülema isikus, kuhu vigasaanu kuulus.

Järgneb.

Boalametlikud teated.

Maaforralduse ja metsade peavalitjuse ringkirjad.

7. märtsil 1927. a. nr. 5.

Maafseadusega määratud maadel asuvate renditalude renditahjeforra uuendamiseaduse (R. T. nr. 51/52 — 1924. a.) § 1 ja 2 alusel omavad riigirenditalude pidajad oma karja- ja heinamaadel asuva metsa tarvitamise õiguse, tahtuda või tahtu eest, selle järele, kui tahtu rentinik oma pärandajatega renditalu kasutanud. Selle heina- ja karjamaa metsa hulka arvatakse sama seaduse § 2 märkus 2 kohaselt „väljarenditaval maal-aladel kasvavad väikesed puudefalgad ja renditalu pärast arvataw katastrimeets, kui seda kaardi või looduses olevate märkide järele heina- ja karjamaast on võimatu lahutada“.

Kuna rahaministeeriumi kinnisvarade hindamise ameti poolt väljaspool linnu ja aleweid asuvate kinnisvarade hindamise seaduse (R. T. nr. 27 — 23. a.) alusel maksustamise otstarbel teostatav uus kinnisvarade ümberhindamine (klassifikatsioon) katastrimeetsa piirid tihti teifiti kindlaks on määratud kui see katastris ja kaardil tähendatud oli Maafseaduse väljakuulutamisel, j. o. oktoobrikuul 1919. a., mille järele eeltähendatud seaduse § 2 märkus 2 on teostatud, siis esilduvad juhtumused, kus endiseid heina- ja karjamaa metsi on arvatud katastris, j. o. riigimeetsas.

Sarnastel fordabel on metsfondade metsa-ülemad kohati, seadusliku aluseta käsitledes uusi

hindamise andmeid, lõpetanud neilt metsastunud maa-aladelt normimeetsa (Põllutöömünisteeriumi juhtnõuroid 4. VII. 24. R. T. nr. 90/91 — 24. a.) andmise, jellelega riigirentnikkude hulgas rahulolematusti esile kutsudes.

Et paljude riigirenditalude pidajate heina- ja karjamaa metsad wabariigi walitjuse 11. juuni 1920. a. määruse (R. T. nr. 89/90 — 20. a.) kohaselt juba lihvideeritud ja et uus ümberhindamine weel kõigis maafondades läbi wiidud ei ole, ajetatavad eelkirjelatud metsaametiaktide forraldused riigirenditalude pidajad heina- ja karjamaa metsa kasutuse suhtes ebahõlmasse olukorda, — siitel on õigus normimeetsa saada, teisel aga mitte.

Eeltähendatud arusaamatuste ärahoidmises teeb peavalitjus asjaomastele ametnikkudele kohuseks riigirenditalude karja- ja heinamaadel asuvate metsade kasutamiseks wabaksandmise asjus igal juhtumisel käia nende katastri andmete järele, mis olid maksivad Maafseaduse maksimahhafil ja milliste andmete kohaselt on maadekasutajatega rendilepingud sõlmitud, seft riigile kuulus ainult see endine mõtja renditalu maadel kasvaw katastrimeets, mis niisuguseina oli määratud katastris ja plaanil Maafseaduse jõusse astumisel 25. okt. 1919. a. Muu mets tuleb waatamata sellele, et ta ümberhindamisel hindamise ameti poolt maksustamise sihil katastrimeetsana üles wõetud, lihvideerida forras, mis ette nähtud ülalnäidatud seaduse nr. 16 (R. T. nr. 51/52 — 1924. a.) ja põllutöömünistri juhtnõuroid 4. VII. 1924. a. (R. T. nr. 90/91), ifeäranis filmas pidades wiit-

maise (juhthööri) § 5 ja selle juures oleva määruse.

(Põllutöömüinistri juhthööride täiendus 30. novembrikuist 1926. a. nr. 8751.)

Maaforralduse ja metsade peavalitsuse käsitirjad.

18. märtsil 1927. a. — Nr. 11.

Läänemaa Haapsalu metskonna asjaajaja Johannes Söer wabastatakse teenistusest omal palmel, arwates 28. weebruari 1927. a.

Läänemaa Haapsalu metskonna 2. järgu asjaajaja f. t. nimetatakse Werner M ä g i, koosseisus ettenähtud palgaga, arwates 1. märtsi 1927. a.

Järwamaa Wäätja metskonna metsailem Hugo K o l l a n d loetakse haigeks, arwates 16. märtsi 1927. a., pannes haiguse ajaks tema teenistuskohuste täitmise Liiri metskonna metsailema Hugo M a h l s t e i n'i peale.

Tartumaa Põngota metskonna 2. järgu asjaajaja Woldemar G a f s nimetatakse 1. järgu asjaajajaks, koosseisus ettenähtud palgaga, arwates 1. aprillil 1927. a.

Wiljandimaa Raivere metskonna 2. järgu asjaajaja Oskar M a l m nimetatakse 1. järgu asjaajajaks, koosseisus ettenähtud palgaga, arwates 1. aprillil 1927. a.

Wiljandimaa Lactwaistu metskonna 1. jaoskonna metsnik Jaan M a d i s s o n loetakse haigeks, arwates 21. weebruari 1927. a., pannes haiguse ajaks tema teenistuskohuste täitmise sama metskonna Muuga-Saba wähtkonna metsa-wahi Jaan U n g e r s o n'i peale, metsniku sõidujärgu päewaraha m. 400. — kuus.

Wiljandimaa Wdaiwere metskonna abimetjailem Eduard O r r a w loetakse haigeks, arwates 28. weebr. 1927. a.

Wiljandimaa Wdaiwere metskonna abimetjailema ajutiseks kohustetäitjaks nimetatakse Eduard O f f a s, arwates 28. weebruari 1927. a.

Wõrumaa Wõru metskonna 1. jaoskonna 2. järgu metsnik Johan M ü l l e r nimetatakse 1. järgu metsnikuks, koosseisus ettenähtud palgaga, arwates 1. märtsi 1927. a.

Saaremaa Kangrofeldja metskonna metsailem Erigori S c h i t k o n loetakse terveks ja oma teenistuskohuste täitmisele asunuks, arwates 1. märtsi 1927. a.

Endise metsade peawalitsuse juhataja käsitirja nr. 35 muuteks arwata Wabariigi Walitsuse otsusega 1. detsembrikuist 1926. a. maksma pandud Põllutöömüinistriumi koosseisu (M. T. nr. 93 — 1926. a.) alusel Taali metskonna abimetjailem Mart R e i m a n n teenistusest wabastatuse, arwates 16. detsembrikuist 1926. a.

Endise metsade peawalitsuse juhataja käsitirja nr. 35 Wdaiwere metskonna metsniku Armin R i f f a s'e teenistusest wabastamises tühistatakse.

26. märtsil 1927. a. nr. 12.

Tartumaa Otepää metskonna metsailema juure nimetatakse ajutiseks tööjõuks Alma R i t t i n g, palgaga 5.500 mf., 1 kuus, arwates 14. märtsi 1927. a.

Pärnumaa Jäärja metskonna asjaajaja Jaan Gentalen wabastatakse teenistusest omal palmel, arwates 1. märtsi 1927. a.

Walgamaa Sangaste metskonna 2. jaoskonna 2. järgu metsniku aj. f. t. Werner R e e f f s c h l ä g e r i ku sõidu- ja päewaraha tõstetakse 500 m. peale, arwates 1. aprillil 1927. a.

Kärdla metskonna 2. järgu metsailem Hugo Tiismann nimetatakse 1. järgu metsailemaks, koosseisus ettenähtud palgaga, arwates 1. aprillil 1927. a.

5. aprillil 1927. a. nr. 13.

Riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palgade seaduse („M. T.“ nr. 27 — 27. a.) alusel nimetatakse 1. aprillil f. a. arwates:

Senised wanemad maamöötdjad Wasili Süld, Miiskel P a p s t e l, Aleksei S a l o n, Albert W e s t e r, Lui Jõgi ja Karl R e i n b a u m — maamöötdjateks, koosseisus ettenähtud palgadega;

Senised maamöötdjad Albert L o s k i t, Erwin S o o d l a, Johannes K u u s e, Elmar E r n i t s, Rudolf N o g u r, Woldemar M a a j e r, Arnold P a l m b e r g ja Elmar S a a r — nooremateks maamöötdjateks, koosseisus ettenähtud palgadega;

Senine sekretär Edgar W e s t e r — sekretär-instruktoriks, koosseisus ettenähtud palgaga;

Senine wanem asjaajaja Alfred M i s o — asjaajajaks, palgaga 9.000 mf. kuus;

Senine kantseleiametnik Harald S e p p — wanemaks kantseleiametnikuks, koosseisus ettenähtud palgaga;

Senised arweametnikud Walter M i s o, Elwine T e d r e ja Lonn M a u d m a n n — wanemateks arweametnikuteks, koosseisus ettenähtud palgadega;

Senised masinakirjutajad Bertha P a a k s p u u ja Melanie E l w e l t — wanemateks kantseleiametnikuteks, koosseisus ettenähtud palgadega;

Senine noorem kantseleiametnik Alfei J i r g e n s o n — wanemaks kantseleiametnikuks, koosseisus ettenähtud palgaga;

Noorem kantseleiametnik E l f r i e d e P r i i g i — kantseleiametnikuks, koosseisus ettenähtud palgaga;

Masinakirjutajad Salme S e p a t e o s, Linda S i c h e l m a n n, Alma P a a l b e r g, Olga K u r b a s, Emma T a m m ja Meta J a n s o n — kantseleiametnikuteks, koosseisus ettenähtud palgadega.

Ishenduses koosseisus ettenähtud riigiteenijate kõrgendatud palganormide maksmahakamisega maks peawalitsuse ajutistele tööjõududele palga, arwates 1. aprillil f. a., järgmiselt kuus:

Ajutisele tehnikule Konrad O h m a n i l e 10.000 mf., ajutisele tehnikule Julius M i i k e l s o n i l e 10.000 mf., ajut. tehnikule M o n s T a m m e r i k u l e 10.000 mf., ajutisele kantseleiametnikule Oskar P o m m e r i l e 6.000 mf.

9. aprillil 1927. a. nr. 14.

Sarjumaal Wäana metskonna 2. järgu asjaajaja Ernst Neumann paigutatakse omal palmel ümber Läänemaa Haapsalu metskonna 2. järgu asjaajajaks, arwates 1. aprillil 1927. a.

Väänemaa Haapsalu metskonna 2. järgu asjaajaja f. t. Werner Mägi paigutatakse omal palvel ümber Väänemaa Piirjalu metskonna 1. järgu asjaajaja f. t., koosseisus ettenähtud palgaga, arvates 1. aprillist 1927. a.

Väänemaa Piirjalu metskonna 1. järgu asjaajaja Johannes-Eduard Watmann paigutatakse omal palvel ümber Harjumaa Wäina metskonna 1. järgu asjaajajaks, arvates 1. aprillist 1927. a.

Virumaa Piispi metskonna 2. järgu asjaajaja f. t. Johannes Laulik nimetatakse 2. järgu asjaajajaks, arvates 1. aprillist 1927. a.

Järvamaa Lüri metskonna 2. järgu asjaajaja f. t. Jaan Tõnisson nimetatakse 1. järgu asjaajajaks, koosseisus ettenähtud palgaga, arvates 1. aprillist 1927. a.

Tartumaa Tartu metskonna 1. jaoskonna metsnik Bruno Eller loetakse haigeks, arvates 31. märtsist 1927. a., pannes haiguse ajaks tema teenistuse kohuse täitmine Mleksei vahikonna metsatvahi Theodor Ehrenbush'i peale metsniku päeva- ja sõidurahaga 400 mk. kuus.

Wiljandimaa Siisu metskonna 2. järgu asja-

ajaja f. t. nimetatakse Woldeemar Oja, koosseisus ettenähtud palgaga, arvates 20. märtsist 1927. a.

29. aprillil 1927. a. nr. 16.

Väänemaa Putkaste metskonna 1. järgu abimeetajaks nimetatakse end. Põrgesaare metskonna mees Arnold Siib, koosseisus ettenähtud palgaga, arvates 16. detsembrist 1926. a.

Walgamaa Walga metskonna 2. järgu abimeetajaks f. t. Bernhard Liismann nimetatakse 2. järgu abimeetajaks, arvates 1. aprillist f. a.

Wõrumaa Orana metskonna 2. järgu asjaajaja Oswald Mõttus nimetatakse 1. järgu asjaajajaks, arvates 1. aprillist f. a.

Wõrumaa Waikselinna metskonna 2. järgu asjaajaja f. t. Rudolf Pärn nimetatakse 2. järgu asjaajajaks, arvates 1. aprillist f. a.

Kärukirja, 10. märtsist f. a., nr. 10 § 18 Wiljandimaa Siisu metskonna asjaajaja Eduard Brouni puhuse asjas tühistatakse ja Eduard Broun arvatakse teenistusest vabastatuks teenistuse mitteilmumise tõttu, arvates 20. veebruarist f. a.

Kirjast.

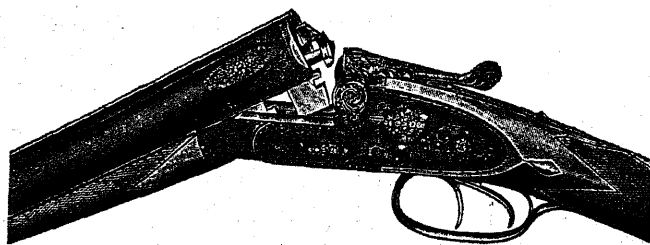
A. Wälja: Saadetus jäi käesolevasse numbrisse kahjuks hiljaks. Ilmub järgmises numbris.

A. Mänd: Käesolev number oli juba laotud, kui Teie saadetuse saime. Peab jääma järg-

mise numbrisse paigutamiseks.

M. Witt: Teateid osakondade tegevuse üle tarnitame alati tänuga.

A. M., P. K. ja teised: Püsimused ja vastused jäid ruumipuudusel jellest numbrist välja.



Suhl i. Thür., Saksamaal.

Püsside tellimisi võtavad ka vastu vabrikuhindadega:
 püssikauplus **ALEX. PASSUP, Tallinnas,**
 niisama ka kõik teised paremad püssikauplused Eestis.

Soovitan maailmakuulsaid
kahe- ja kolmeraud-
seid jahis, niisama ka
kuulipüsse võisile-
 maia odavate
 hindadega,
 Greifelt & Co.,
 Gewehrfabrik,



Metsateenijad,

kui teie ei ole veel „Eesti Metsa“ tellinud,
siis rutake tellimisega. Kõik seni ilmu-
nud numbrid saadetakse tagant järele.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused.

KÕIKSUGU TRÜKITÖID

VALMISTAB
MAITSERIKKALT
JA KIIRESTI

TALLINNA EESTI
KIRJAST.-ÜHISUSE
TRÜKIKODA
PIKK T. 2 TELEF. 11-08.

Parem seltsiline ilusatel
suveõhtutel metsaserval
pikutades on

Laenatud naine.



Hind 50 marka.
Saadaval raamatukauplustes.
Pealadu „Päevalehe“ raa-
matukauplustes.

Eesti Mehaanilise Puutööstuse Aktsiaselts

A. M. LUTHER

TALLINNAS

VALMISTAB:

mööblit, vineer-kartonge, kohvleid,
kooliranitsaid, aktimappe,
käsitrumleid, toolipõhju,
platesid, labidaid jne.



MÜÜGIKOHAD:

TALLINNAS: Vana-Posti tänav nr. 9.

TARTUS: E. V. Jürgens'i juures, Vana t. 17.

VALGAS: P. Saretok'i juures, Kesk tän. 15.

PETSERIS: E. Nassar'i juures, kaubareas.

VILJANDIS: R. Eitelberg'i juures.

RAKVERES: Roman Jürgens'i juures.

PÄRNUS: J. D. Ammende juures.